

Ingezonden voor het Bigelow Instituut voor Bewustzijnsstudies  
Prijsvraag 2021

Wat is het best beschikbare bewijs voor het voortbestaan van menselijk bewustzijn na  
Permanent lichamelijk overlijden?

# De geest in de tijdmachine

door

**Dr. Leo Ruickbie\***

\* Leo Ruickbie, PhD (Londen), MA (Distinction), BA (Hons), Associate of Kings College,  
Gastdocent psychologie, Universiteit van Northampton, contact: [leo@ruickbie.com](mailto:leo@ruickbie.com)

[24.817 woorden, ex. noten, voorkant].

1

Noot van de vertaler: Met alle respect voor het werk van Mr. Ruickbie nam ik de vrijheid deze vertaling te maken zonder de vele noten die doorheen de hele tekst zijn opgenomen. Deze verwijzen uiteraard alle naar Engelstalige werken en wie deze kan lezen kan ook beter het originele essay doornemen.

De essentie, alle verzamelde informatie in dit essay zijn naar best vermogen vertaald dus is op deze manier het werk ook toegankelijk voor het Nederlandstalig landschap.

Het originele Engelstalige essay kan worden gedownload op:

<https://www.bigelowinstitute.org/docs/3rd.pdf>

## Inhoudsopgave

De Scrooge Paradox.....	2
Geesten uit het verleden.....	6
"Slechts één ding is zeker over verschijningen" .....	6
Geesten nog steeds in het verleden.....	7
"Een plotselinge terugblik op het verleden".....	11
Speel het nog eens, Scrooge: Reïncarnatie.....	13
Bestaat bewustzijn nog steeds in het verleden? .....	15
Geesten van het heden.....	16
De Laatste Boog: Crisisverschijningen.....	16
Communicatie na de dood.....	19
Bewustzijn voorbij het levende lichaam.....	20
Bewustzijn Na Onbewustzijn.....	23
Bewustzijn na de Dood.....	23
"In stilte, op een bergtop in Darien" Visioenen aan het sterfbed.....	25
Bewustzijn Zonder Bewustzijn.....	26
Geesten van de toekomst.....	27
"Over de brug van de tijd" .....	27
Voor de feiten.....	28
Het Nieuws van Morgen.....	33
De geest die een geest zag.....	34
De Bijna-Toekomst-Ervaring.....	35
Geesten buiten de Tijd.....	36
Getuigen, Bewustzijn en Ruimtetijd.....	37
Scrooge in de Machine: Het Getuigenprobleem.....	37
De geest in de machine: Het Bewustzijnsprobleem.....	40
De geest van de machine: Het Probleem van Werkelijkheid.....	43
De geest in de tijdmachine.....	48

## DE SCROOGE PARADOX

---

"Je gelooft niet in mij," merkte de geest op.

"Dat doe ik niet," zei Scrooge.

"Welk bewijs zou je hebben van mijn werkelijkheid buiten dat van je zintuigen?"

"Ik weet het niet," zei Scrooge.

"Waarom twijfel je aan je zintuigen?"

"Omdat," zei Scrooge, "een klein ding ze beïnvloedt. Een lichte maagstoornis maakt ze bedrieglijk. Het kan een onverteerd stukje rundvlees zijn, een vlekje mosterd, een kruimeltje kaas, een stukje aardappel. Je hebt meer van een saus dan van een graf, wat je ook bent!"

- Charles Dickens, A Christmas Carol (1843)

Dat is het probleem. Niet alleen Scrooge, veel mensen hebben geesten gezien, maar de moderne wetenschap gelooft ze niet omdat de menselijke zintuigen feilbaar zijn. De paradox is dat alle wetenschappen gebaseerd zijn op de menselijke vermogens.

De paradox is dat alle wetenschappen zijn gebaseerd op de menselijke vermogens - de fysieke zintuigen of het mentale redeneren - en deze allemaal feilbaar zijn. Desondanks hebben we het atoom gesplitst, mensen naar de maan gestuurd en de pokken uitgeroeid. We hebben meer dan tweeduizend jaar opgetekende getuigenissen (religieuze leerstellingen niet meegerekend) dat de dood niet het einde is van de menselijke persoonlijkheid of het menselijk bewustzijn. Dus de vraag is niet waar het bewijs is voor 'leven' na de dood, maar waarom de wetenschap dit niet wil accepteren. De kern hiervan is niet dat we geen bewijs hebben voor bewustzijn dat onafhankelijk is van het fysieke lichaam (niet alleen als verschijningen, maar ook als buitenlichamelijke en bijna-dood ervaringen, onder andere), maar dat we twijfelen aan de ervaring - een geval van zien en niet geloven - wat ik de 'Scrooge Paradox' zal noemen.

Meer dan honderdvijftig jaar na Dickens blijkt uit enquêtes regelmatig dat grote aantallen mensen in geesten geloven. In het Verenigd Koninkrijk gelooft 34% in geesten. In de Verenigde Staten gelooft tussen de 31 en 33% van de volwassenen in geesten. Wat is dit? Dit betekent dat van de ongeveer negen mensen die jij vrienden noemt er drie in geesten geloven.

Interessant genoeg geloven meer mensen in het Verenigd Koninkrijk in een leven na de dood: tussen de 45 en 47%. Meer dan een kwart van de mensen in het Verenigd Koninkrijk gelooft in geesten en meer dan een kwart (27%) van de mensen in het Verenigd Koninkrijk denkt dat het mogelijk is om met overledenen te communiceren, vergeleken met 21% in de Verenigde Staten en 24% in Canada. Opiniepeilingen in het Verenigd Koninkrijk gingen verder en vroegen mensen of ze geloofden dat ze met de overledene hadden gecommuniceerd: 9% zei ja.

Dit zijn grote delen van de bevolking en mogelijk zijn ze groter in andere delen van de wereld. Onverwacht verdubbelden de statistieken toen mensen werd gevraagd of ze een geest hadden gezien. Een onderzoek uit 2018 onder 2.000 mensen in de VS toonde aan dat 60% zei dat ze geloofden dat ze een geest hadden gezien. Hoewel dit verschillende onderzoeken waren, lijkt dit patroon erop te wijzen dat meer mensen geloven dat ze een geest hebben gezien op basis van hun eigen ervaring, maar minder mensen zijn bereid om te zeggen dat ze in geesten geloven. In zekere zin geloven mensen dus niet eens in zichzelf - net als Scrooge.

Ik moet bekennen dat ik ook net als Scrooge ben. Als iemand die betrokken is bij wetenschappelijk onderzoek naar onder andere vermeende spookverschijnselen en mediums, kunnen de ervaringen die ik heb gehad geïnterpreteerd worden als ontmoetingen met geesten, ik heb deze uitgelegd als willekeurig toeval, zelfs bedrog, of als gevolg van psychologische factoren.

Onze identificatie met het lichaam is zo sterk dat het bestaan zonder lichaam belachelijk lijkt.

Dit essay gaat dus niet alleen over het 'beste' bewijs - het beste bewijs is al gepubliceerd - maar over de vraag of ik Scrooge, of mezelf, ervan kan overtuigen dat er voldoende overtuigend bewijs is.

Enkele van de grootste namen in de parapsychologie hebben ook getwijfeld aan het bewijs voor leven na de dood.. In 1972 zat de beroemde reïncarnatieonderzoeker Dr. Ian Stevenson een symposium voor met als onderwerp "Welk bewijs, als je het had, zou je overtuigen van overleven?". Karlis Osis van de American Society for Psychical Research was erbij, net als Duitslands meest vooraanstaande parapsycholoog uit die tijd, prof. Hans Bender van het Institut für Grenzgebiete der Psychologie (Instituut voor de Grensgebieden der Psychologie), ook Dr. John Palmer van de Universiteit van Virginia, en Dr. W.G. Roll van de Psychical Research Foundation. Bender was openhartig: "Ik zie eigenlijk geen mogelijkheid voor een overtuigend bewijs." Roll stelde dat "Omdat de doden niet direct kunnen worden waargenomen en omdat we niet weten of de entiteiten die via mediums spreken zijn wie ze beweren te zijn, zijn we niet in staat om te zeggen of het bewustzijn doorgaat na de dood." Tenslotte rapporteerde Stevenson dat de heersende theorie onder parapsychologen (tenminste in 1972) was dat buitenzintuiglijke waarneming (ESP) van de levenden de verklaring vormde voor wat eerder werd gezien als bewijs voor leven na de dood (wat bekend kwam te staan als de 'super-psi'), of beter, de levende-agent psi-hypothese). Veel parapsychologen zijn ook net als Scrooge.

Dickens zorgde er niet voor dat Scrooge een bijna-doodervaring, een uittrekking, een religieuze openbaring of een wetenschappelijke ontdekking had, hij liet hem een geest zien omdat geesten de gangbare verklaring is in elke discussie over het hiernamaals. Iedereen weet wat een geest is. Dit heeft geen verdere uitleg nodig (althans oppervlakkig). Wanneer we overwegen wat het beste bewijs is voor het voortbestaan van de menselijke persoonlijkheid na de permanente fysieke dood is of zou kunnen zijn, moet de kwestie van de 'geesten' de eerste zijn om te onderzoeken, omdat deze het beste bewijs is voor de voortzetting van de menselijke persoonlijkheid na de dood, omdat het de meest voorkomende en bekende ervaring is in zowel in de menselijke geschiedenis als in de cultuur. Voor zover onze huidige kennis dat toelaat, kunnen we stellen dat er nooit een tijd is geweest waarin er niet over 'geesten' werd gesproken en er nooit een volk was dat er niet over sprak. Dit betekent dat het de meest gedocumenteerde bewijzen moet bevatten van de meest uiteenlopende mensen, waaronder de meest geloofwaardige en betrouwbare getuigen.

Logisch gezien, als we geesten worden na de dood, dan moeten we dit geestenpotentieel nu hebben. en, als geesten na de dood, waarom dan niet ook voor het leven? Daarom zijn 'geesten' als een immateriële identiteitsvorm, of IIF (dat zal onze werkdefinitie zijn), ook betrokken zijn bij zaken als zoals mediumschap, bijna-dood-ervaringen, uittrekingservaringen en zelfs reïncarnatie en onze bewijskracht en reikwijdte voor theoretische modellering.

Als Scrooge de geest van zijn voormalige partner, Jacob Marley, ziet, ontdekt hij dat Marley in de dood net zo is als Marley tijdens zijn leven. Scrooge gelooft misschien niet in hem, maar hij herkent hem wel. Indien de overleving van bewustzijn na de dood van het fysieke lichaam als zodanig herkenbaar is, dan moet het ook de ervaringen, persoonlijkheidskenmerken en het zelfbewustzijn hebben die de persoon in het levende lichaam kenmerkten, dat vreemde gevoel van 'ik' dat we in ons hoofd hebben zweven.

Maar als Scrooge niet in Marley geloofde, is één bewijsstuk dan genoeg? Hoewel William James de beroemde bewering deed in verband met het bovennatuurlijke dat één 'witte kraai' voldoende is om te bewijzen dat niet alle kraaien zwart zijn, wat volkomen juist is.

Het bestaan van één witte kraai deed Scrooge niet van gedachten veranderen en ook ons materialistische paradigma niet. Wat we moeten doen is een troep witte kraaien verzamelen. Het 'beste' bewijs is dus niet één enkel bewijsstuk - daar hebben we er genoeg van, en daarin schuilt ook een probleem. De enorme hoeveelheid bewijs is te veel geworden voor de gemiddelde persoon om te doorgronden, te divers in zijn inhoud om te bevatten, te omstreden om gemakkelijk te kunnen beoordelen; eenvoudigweg, allemaal te veel om te bevatten. Deze cognitieve uitdaging leidt tot ontkenning. We moeten structuur in het bewijs vinden, als we er iets zinnigs over willen zeggen.

De manier waarop verschijningen zich aan ons presenteren, vertelt ons iets over hen en roept vragen op over de aard van de verschijningen en over de aard van de werkelijkheid. Dickens voorzag ons opnieuw van een interessante structuur in *A Christmas Carol*.

De geest van Marley start een bovennatuurlijke reis met "The Ghost of Christmas Past", "The Ghost of Christmas Present" en "The Ghost of Christmas Yet To Come". We hebben de neiging om aan geesten te denken als dingen uit het verleden, maar als er iets van onszelf de fysieke dood overleeft, dan moet het ook in staat zijn om de tijd te overbruggen. Deze creëert een nieuwe manier om de overlevingskwesitie te benaderen die ons naar een nieuwe conclusie zal leiden.

Alles waar we naar zullen kijken lijkt op zichzelf schandalig, maar vormt samen iets meer dan de som der delen. Het beste bewijs moet ook een theorie bevatten. Het is een veelgehoord tegenargument tegen parapsychologie in het algemeen, dat het geen theorie heeft. Belangrijk is dat de theorie niet, zoals het paard van de wagen, voor de feiten komen.

Evenwel, eenvoudige analyse heeft me tot mijn theorie geleid, en het is belangrijk om ze in die volgorde te laten zien om aan te tonen hoe ik tot mijn conclusies ben gekomen.

Zoals vaak wordt beweerd, moet het bewijs 'buitengewoon zijn'? We kunnen niet eens definiëren wat dat zou moeten betekenen. Is het bewijs voor iets in de wetenschap eigenlijk wel 'buitengewoon'? En wat als we alleen 'gewoon' bewijs hadden, zou dat dan uitgesloten zijn? Een veelgebruikte standaard voor het beslissen over zaken waar veel op het spel staat - leven na de dood lijkt daarvoor in aanmerking te komen - is te vinden in het rechtssysteem: het moet "buiten redelijke twijfel" zijn.

Het probleem is dat 'redelijke twijfel', net als 'buitengewoon bewijs', een cirkelvormige definitie is en rechtbanken hebben opvallend geweigerd om het te definiëren.

In een zeldzame poging om 'gerede twijfel' begrijpelijk te maken voor juryleden, gaf het Federal Judicial Center de volgende instructie:

*Bewijs buiten redelijke twijfel is bewijs dat u stellig overtuigd maakt van de schuld van de verdachte. Er zijn maar weinig dingen in deze wereld die we met absolute zekerheid kennen, en in strafzaken vereist de wet geen bewijs dat elke mogelijke twijfel overwint.*

Men zou kunnen aanvoeren dat "stellig overtuigd" net zo cirkelvormig is als "buiten redelijke twijfel", maar de cruciale verduidelijking is dat bewijs niet "elke mogelijke twijfel" hoeft weg te nemen.

Zijn Scrooge's twijfels redelijk? Hij gelooft niet dat Marley een geest is omdat hij gelooft dat "een lichte maagstoornis" hallucinaties kan veroorzaken. Het moet gemakkelijk zijn om vast te stellen dat een lichte aandoening niet veel veroorzaakt, behalve misschien wind, en zeker geen realistische, interactieve hallucinaties, dus Scrooge's twijfels zijn niet redelijk, maar toch volhardt hij erin. We kunnen niet precies definiëren wat een redelijke twijfel is, maar we kunnen wel laten zien wanneer een specifieke twijfel ongegrond is.

Met wat voor soort getuigen krijgen we te maken? Wat voor soort bewijs wordt er gepresenteerd? Is het direct, indirect, primair of secundair, of van horen zeggen? In de meeste gevallen hebben we te maken met ooggetuigen die direct bewijs leveren, dat wil zeggen, "persoonlijke ervaring via hun zintuigen." Op dezelfde manier als getuigen die direct bewijs leveren door de rechtbank niet worden afgedaan als het herhalen van anekdotes, zo moeten onze getuigen niet van hetzelfde beschuldigd worden: waar we mee te maken hebben is een getuigenis.

Getuigenverklaringen hebben hun eigen nadelen, daarom zullen we ook zoeken naar bevestiging en ondersteunend bewijs. We zullen ook getuigen-deskundigen horen met gespecialiseerde kennis in de zaak. Aan het begin van dit project geloof ik dat het verstand slechts een product van de hersenen is en dat niets van de persoon kan voortbestaan na de dood. Maar ik heb wat knagende twijfels omdat ik niet onwetend ben van tegenovergesteld bewijs. Zoals ik al zei, ik ben ook net Scrooge, maar ik ga kijken of ik kan bewijzen dat ik het mis heb. Dit is op zich een goed wetenschappelijk principe, wat Sir Karl Popper 'falsificatie' noemde.

## SPOKEN UIT HET VERLEDEN

---

"Er is maar één ding zeker over verschijningen," schreef Andrew Lang in 1894, "namelijk dit, dat ze verschijnen. Ze worden echt waargenomen." Maar 'verschijningen', oorspronkelijk van het Latijnse apparere 'verschijnen', zijn slechts verschijningen, en zoals we weten kunnen verschijningen bedrieglijk zijn. Toen ik mijn eerste verschijning zag, was ik er niet naar op zoek en, Scrooge-achtig, 'geloofde' ik er zeker niet in, maar toen ik op zoek ging naar geesten?

Ik had een goede kans, ongeveer 1 op 10, om er een te vinden. Tegen het einde van de negentiende eeuw werd de Society for Psychical Research (SPR), speciaal opgericht om beweringen over het paranormale te onderzoeken.

Haar "Census of Hallucinations", waarbij 17.000 mensen per post werden ondervraagd: Heeft u ooit, terwijl u dacht dat u volledig wakker was, een levendige indruk gehad van een levend wezen of levenloos voorwerp te zien of aangeraakt te worden, of een stem te horen; welke indruk, voor zover u kon ontdekken, niet te wijten was aan een externe fysieke oorzaak? Dit was 1.684 mensen (9,9%) minstens één keer overkomen, waarbij 1.112 visuele hallucinaties, inclusief realistische menselijke verschijningen (830 gevallen) van de levenden (352 gevallen), de overledenen (163 gevallen), en niet herkend (315 gevallen) - de rest was onvolledig (143), of "andere" (139).

De kansen zijn beter voor degenen die er doelbewust naar op zoek gaan. In 2012 onderzocht ik zelfbenoemde paranormale onderzoekers ('spokenjagers'). Uit de gegevens bleek dat de gemiddelde jager een blanke man van begin veertig was, die negen jaar lang bijna honderd gevallen had onderzocht. Samen hadden de mensen die ik ondervraagde 490 jaar besteed aan het onderzoeken van 4.861 gevallen.

Eén persoon claimde meer dan duizend onderzoeken gedurende vierendertig jaar. Het was een verbazingwekkende hoeveelheid tijd en toewijding, maar hadden ze ook iets gevonden?

Op de vraag "heb je ooit iets meegemaakt wat je een 'geest' zou noemen", antwoordde 89% "ja." In totaal werden 238 afzonderlijke gebeurtenissen gerapporteerd. Deze ervaringen waren visueel (40%), niet-visueel (45%), en afwijkende ontmoetingen van onbepaalde aard (15%).

De gerapporteerde fenomenen waren niet altijd onafhankelijke gebeurtenissen, soms vonden ze gelijktijdig plaats. Toen ik me bij een groep geestenjagers aansloot om het adres East Drive 30, Pontefract te onderzoeken, toen de grootste kanshebber om het meest bekende spookhuis te zijn, zag ik het proces van dergelijke onderzoeken uit de eerste hand, maar Scrooged mijn eigen ervaringen af als psychologisch en toevallig. We moeten concluderen dat als je op spokenjacht gaat, je waarschijnlijk iets zult meemaken dat je zou kunnen beschouwen als een 'geest'.

Het kan verschillende onderzoeken vergen gedurende vele jaren, maar de waarschijnlijkheid is groot dat je in ieder geval jezelf zult overtuigen. Maar wat ondersteunt de zaak het meest om anderen te overtuigen? En meer in het bijzonder, waar in de tijd zijn verschijningen?

## Geesten nog steeds in het verleden:

### *"Ze kwamen uit de muur"*

De achttienjarige loodgieterleerling Harry Martindale was in de kelders van het Treasurer's House, een historisch huis in York, UK, aan het werk aan het centrale verwarmingssysteem, toen hij in de verte een "muzikale klank" hoorde. Martindale zat op een ladder en zette zijn werk voort terwijl het geluid steeds luider werd.

Toen hij naar beneden keek, zag hij een figuur met een gepluimde helm en een trompetachtig instrument door de muur komen, gevolgd door een paard met ruiter en een colonne Romeinse soldaten. Martindale viel van schrik van zijn ladder en zag hoe ongeveer twintig soldaten door de kelder marcheerden. Martindale beschreef het tafereel:

[...] "Ze kwamen uit de muur, de muur bestond niet wat hen betreft.

De enige andere Romeinse soldaat die ik hiervoor had gezien, is wat wij, of ik, het Charlton Heston type zien - als rijdend op een mooi paard en heel stoer. Deze waren het tegenovergestelde. Het eerste wat me opviel was hoe klein ze waren, ze waren inderdaad erg tener. Een ander opmerkelijk feit was toen ze voor het eerst uit de muur kwamen - ik kon ze niet zien vanaf de knieën tot ze bij de plaats kwamen waar de Romeinse weg was uitgegraven - toen kon ik ze zien vanaf hun sandalen. [...]

Ik zou niet zeggen dat ze allemaal zo tener waren, hoewel ze wel allemaal hetzelfde uniform aanhadden. [...] Aan de bovenkant van het materiaal zaten strengen leer en het enige waarvan ik kan zeggen dat ze het aanhadden was een groengekleurde rok. Ze droegen allemaal een kort zwaard aan de rechterkant, de kant die het dichtst bij mij was, en het was een kort zwaard, zoiets als een te grote dolk. [...] Eén droeg een lange soort lans, en één van de soldaten die ik door de muur zag lopen droeg een schild. In het midden van het schild was het als een verhoogde bol.

Toen de laatste soldaat door de tegenoverliggende muur liep ging Martindale ervandoor. Hij werd gevonden door de conservator van het museum, die zei: "Zo te zien heb je de Romeinse soldaten gezien." Martindale ging naar huis, belde zijn dokter en vertelde hem - in shock - wat hij had gezien. Jaren later, toen Martindale zijn eerste interview over het incident gaf, kon hij zich niet herinneren wanneer het had plaatsgevonden, maar de dokter kon de datum uit Martindale's medische gegevens terugvinden. Op de vraag: "Bestaan er geesten?", antwoordde Martindale ondubbelzinnig: "Ja.

Martindale's beschrijving stond in schril contrast met zijn begrip van het Romeinse leger op Hollywood-niveau. In het bijzonder beschreef hij het gebruik van een rond schild. Wij denken aan de legioenen uitgerust met het grote rechthoekige scutum; het oorspronkelijke schild van de infanterie was echter de ronde clipeus, later vervangen door het defensief superieure scutum, om pas weer in gebruik te komen tijdens de crisis van de derde eeuw.

Het had een kenmerkend uitsteeksel in het midden. Na de Romeinse verovering van Brittannië in de eerste eeuw na Christus bleven Romeinse hulpstroepen (meestal lokaal opgekomen troepen) de clipeus gebruiken. In de tweede eeuw na Christus waren er meer dan 25.000 hulpstroepen ingezet in de Romeinse provincie Britannia.



Volgens de National Trust, die nu eigenaar is van het landgoed, toonde later onderzoek dat het Zesde Legioen in de vierde eeuw na Christus uit York werd teruggetrokken en vervangen door soldaten gewapend met ronde schilden (vermoedelijk hulptroepen). De kelder waar Martindale aan het werk was, was gebouwd over een oude Romeinse weg, de Via Decumana. Door de eeuwen heen had dit geleid tot een hoogteverschil van zo'n 15 tot 18 centimeter.

Zoals Martindale tijdens zijn ervaring had opgemerkt, leken de soldaten door de nieuwere vloer te marcheren totdat ze een opgegraven deel bereikten waar hij hun voeten de grond kon zien raken. De oude Via Decumana had geen blokkerende muren, dus het was opnieuw leerzaam dat Martindale zag hoe de troepen door één stenen muur naar binnen gingen en door een andere weer naar buiten kwamen, precies alsof de muren er niet waren geweest. Naast hun verschijning suggereerde hun gedrag ook sterk dat Martindale inderdaad een groep Romeinse soldaten langs de Via Decumana had zien marcheren, bijna 2000 jaar nadat ze dat fysiek hadden gedaan.

Gezien de leeftijd van de getuige zou men kunnen denken dat dit een jongere was die een geintje uithaalde, maar nadat zijn verhaal op hoon en ongeloof was onthaald en hij door een plaatselijke kerk onder druk was gezet om te zwijgen, zweeg Martindale erover totdat hij in 1970 voor de televisie werd geïnterviewd.

In de pers beschreven als een "bescheiden man", werd Martindale later politieagent en werd hij herinnerd door de burgemeester van York, Ian Gillies, als een toegewijde agent. De beheerder van het Treasurer's House, Jane Whitehead, zei over Martindale's ervaring: "Tenzij hij onderzoek had gedaan naar de soldaten die tot dat deel van het Romeinse leger behoorden, kon hij niet weten hoe gedetailleerd hij de soldaten die hij zag te beschreef."

Martindale's verslag is niet alleen gedetailleerd en wordt bevestigd door andere bronnen, maar hij is niet de enige die deze ervaring heeft gehad. Naast de bekentenis van de toenmalige conservator over de geesten, zijn er minstens drie andere waarnemingen geweest van Romeinse soldaten in de kelder. Rond 1900 diende een feestgast van de industrieel Frank Green, toen de eigenaar van het Treasurer's House, een klacht in over iemand die de weg versperde, volgens haar verkleed in het uniform van een Romeinse soldaat.

Green wist van niets. Een Amerikaanse professor die in de jaren 1930 op bezoek was, zou ook de geesten in de kelder hebben gezien. In februari 1956 ging de toenmalige huishoudster van de National Trust, Joan Morsen naar de kelder om de centrale verwarming te controleren en zag de Romeinse soldaten. Ze woonde toen met haar zevenjarige dochter in het huis en zweeg over wat ze had gezien om het meisje niet bang te maken.

Pas toen het verhaal van Martindale in de jaren zeventig meer bekendheid kreeg, vertelde ze haar verhaal. Haar dochter bekende toen dat ze de hoorn meerdere keren had gehoord en er 's nachts door gewekt was.

Toen ik op een herfstavond in 2014, niet lang na Martindale's dood, buiten stond, herinner ik me dat de plaatselijke gids de ervaring beschreef en eraan toevoegde dat Martindale tot het einde toe bij zijn verhaal bleef. Als lid van de Commissie Spontane Gevallen van de SPR, die is ingesteld om meldingen van mensen over paranormale ervaringen te onderzoeken, heb ik onlangs een bezoek gebracht aan de SPR. en iemand geïnterviewd die een enigszins vergelijkbaar verhaal kon vertellen als Martindale.

Mijn bron was begin 2000 huishoudster geweest op een Elizabethaans landgoed bij Brandeston in Suffolk en hoorde in die tijd verschillende verhalen over vreemde gebeurtenissen van de eigenaars, een ouder echtpaar. Een van deze verhalen was dat ze allebei in de verte een figuur zagen die over een pad door het moerasland op hun landgoed liep. Behalve duidelijk een indringerte zijn waren de ongewone kenmerken dat hij een soort eenvoudige stoffen tuniek leek te dragen die bij de taille was vastgebonden, alleen zichtbaar was vanaf de knieën en vervaagde terwijl hij in de gaten werd gehouden. Het oude pad zou vroeger lager hebben gelegen. Maar wat zien mensen precies in zulke situaties?

Geesten in de omgeving?

In mijn enquête wilde ik ook weten wat de geestenjagers dachten dat geesten waren. Het grootste aantal mensen geloofde dat geesten dat dan ook waren in de traditionele betekenis van het woord, dat wil zeggen de geesten van overledenen. De op één na grootste groep gaf echter niet-spirituele antwoorden, variërend van kwantumtheorie tot extra dimensies en parallelle werelden, tot geesteskrachten en omgevingsregistraties. Sommige mensen geloofden ook in zowel spirituele als niet-spirituele theorieën, vaak uitgedrukt als het beschrijven van één niveau van achtervolging als een plaatselijke momentopname (of residual haunting) en een ander als de geest van de overledene om schijnbaar repetitieve en interactieve verschijnselen te verklaren.

Hoewel de meeste spokenjagers iets hadden meegemaakt dat ze een geest zouden noemen, zagen ze dat niet allemaal als bewijs voor leven na de dood.

Over geesten als opnames, overblijfselen, afdrukken of indrukken wordt al enige tijd gediscussieerd. Archie Roy, hoogleraar astronomie aan de universiteit van Glasgow en voorzitter van de Society for Psychical Research (1992-1995), verwoordde het het best toen hij commentaar gaf op de zaak Martindale: "Je moet veronderstellen dat in het geval van een typische achtervolging een zeer emotioneel geladen scène vanuit het gezichtspunt van de mensen die eraan deelnamen, op de een of andere manier is geregistreerd in de omgeving.[...]" een soort psychische video die is gemaakt. En iemand die langskomt en gevoelig genoeg is om op te treden als een "psychische videospeler, zal die band afspelen en de figuren zien, of misschien zelfs stemmen horen of geluiden horen. [Het heeft niets te maken met de mensen die er oorspronkelijk waren en er nu niet meer zijn. Het is gewoon een opname.

Hoewel oppervlakkig gezien plausibel, gebruikt de opnametheorie alleen een moderne technologische metafoor in plaats van eerdere spirituele theorieën: het is geen theorie op zich omdat het niet adequaat voorstelt wat het opnamemedium is, of hoe het afspeelmechanisme werkt (of in de meeste gevallen niet). De stelling gaat ook niet in op wat er bekend is over opnames. Om een visuele opname te maken heb je een opnameapparaat nodig, een medium om het op te nemen, een middel om dat medium te ontwikkelen in het geval van film, en een middel om dat medium opnieuw af te spelen op een ander, verschillend apparaat dan dat de opname maakte, hetzij door weergave op een scherm, hetzij door projectie.

Audioopnamen vereisen een eigen proces van opnemen en afspelen. In de zaak Martindale, of andere soortgelijke zaken is er geen duidelijk opname- of afspeelapparaat en geen duidelijk medium. Zeker niet zoals Martindale getuigenis van een levensechte, driedimensionale, full-colour gebeurtenis met geluid dat zich door de ruimte bewoog. Het werd niet weergegeven of geprojecteerd en was van een kwaliteit die ons huidige technologische niveau te boven gaat.

Normaal gesproken zal een opname na verloop van tijd aanzienlijk slechter worden als gevolg van de instabiliteit van het originele opnamemedium en de effecten van de omgeving waarin het is opgeslagen. Toch beschreef Martindale een onaangestaste, ongerepte scène.

Het emotionele mechanisme wordt ook tegengesproken door Martindale's ervaring. De verschijningen waren bezig met een normale, ondramatische en onbelangrijke activiteit (voor soldaten tenminste). Hij beschreef geen emotionele inhoud aan de scène zelf. Martindale was ook niet bijzonder "gevoelig": voor zover we weten had hij g tijdens zijn leven geen andere ervaringen zoals deze. Wat Martindale zag was niet een opname zoals wij die kennen en geen van de kenmerken die nodig zouden zijn om zo'n opname te maken of te ontvangen - emotionele intensiteit en uitzonderlijke psychische gevoeligheid - waren aanwezig. We kunnen uitsluiten dat het "gewoon een opname" was.

Geesten in het bewustzijn?

Een veelgebruikt argument tegen de objectieve of onafhankelijke kwaliteit van verschijningen is dat ze het product zijn van de geest van de persoon die ze ziet, in feite een illusie. Dit is plausibel. We weten dat mensen hallucinaties zien onder verschillende omstandigheden, zoals slaaptkort, zintuiglijke deprivatie, drugsvergiftiging, extreme stress en geestelijke gestoordheid. Dus wat zou er anders moeten zijn aan geesten?

Het is belangrijk om op te merken dat Martindale niet onder invloed was van één van deze factoren. maar hoe zouden we dit anders kunnen testen?

Mensen hebben geprobeerd om geesten vast te leggen met behulp van fotografie, film (video) en audio met af en toe verrassende resultaten; maar bijna allemaal kunnen ze worden verklaard als artefacten of manipulaties van de media, zelfs als ze dat misschien niet zijn.

We kunnen die doos van Pandora maar beter met rust laten.

We hebben gezien dat verschijningen de getuige informatie kunnen onthullen die ze nog niet hadden en waarvan ze vaak niet wisten dat ze die nodig hadden.

Dit lijkt een ijzersterk bewijs dat verschijningen niet in de geest van de getuige kunnen zitten.

Maar we kunnen nog steeds beargumenteren dat dit de psi van de waarnemer was (de algemene term voor telepathie, telepathie, voorkennis enzovoort) en deze onbewust aan het werk was om te manifesteren wat de bewuste geest vereiste. Wat als een geest door meer dan één persoon werd gezien? Zou dat de psi-theorie van de percipiënt testen?

Er zijn twee soorten mogelijkheden: dezelfde geest gezien door verschillende getuigen op verschillende tijdstippen; en dezelfde geest gezien door verschillende getuigen op hetzelfde moment. Er zijn voorbeelden te over voor beide situaties.

De zaak Martindale heeft al een voorbeeld gegeven van de eerste, maar er zijn er natuurlijk nog veel meer. Een jonge medische studente, Rosina Clara Despard (1863-1930), voerde een gedetailleerd onderzoek naar het spoken in haar ouderlijk huis in Cheltenham, Gloucestershire. Een geest werd gezien of gehoord gedurende een aantal jaren van 1882 tot 1889 door ten minste achttien mensen (onafhankelijk van elkaar, soms opeenvolgend en vier keer tegelijkertijd) en door de honden van de familie (te oordelen naar hun reacties).

Frederic Myers was er ook bij betrokken, hij ondervroeg getuigen en moedigde Rosina aan om verder onderzoek te doen. Andrew Mackenzie, een andere figuur die verbonden was aan de SPR, verzamelde meldingen van voortdurende paranormale verschijnselen tot in de jaren 1970.

In de 'Census of Hallucinations' waren er 283 gevallen waarin de waarnemer niet alleen was (en de andere persoon wakker was). De andere persoon zag de verschijning ook in 95 gevallen (33.6%). Er waren nog eens 43 auditieve gevallen die door meer dan één persoon tegelijkertijd werden ervaren. Hart et al. gebruikten strengere criteria om 46 gevallen te identificeren "waarin meer dan één persoon in een positie was om een waarnemer te zijn" en vonden dat er 26 (56%) "collectief" waren." Stevenson keek naar ander onderzoek om te concluderen dat ongeveer 30% van de visuele hallucinaties door meer dan één getuige werden gezien.

Gurney probeerde nog steeds collectieve verschijningen te verklaren als het psi-effect van een uitgestuurde waarneming die er telepathisch voor zorgt dat iedereen hetzelfde ziet, wat hij "psychische affectie" noemde en Stevenson "telepathische infectie".

Stevenson wees erop dat dit de verbijsterende vraag achterlaat waarom de groep plotseling telepathisch werd toen de geest verscheen en nergens anders.

Tyrell voerde ook aan dat de getuigen allemaal dezelfde verschijning zagen, maar verschillend omdat het vanuit hun individuele gezichtspunt was, dus niet als een beeld ontvangen van één geest. Hoewel immaterieel, kunnen we uitsluiten dat verschijningen gezien door geestelijk normale mensen die niet onder invloed van drugs waren illusies zouden zijn, omdat ze door meerdere mensen op verschillende momenten en op hetzelfde moment gezien kunnen worden: ze tonen een echtheid die algemeen geaccepteerd zou worden als het niet in tegenspraak was met onze dominante ideeën over de aard van de werkelijkheid.

"Een plotselinge terugblik op het verleden"

In 1871 was de Zwitserse geoloog Albert Heim (1849-1937) aan het bergbeklimmen in de Alpen in het noordoosten van Zwitserland. Hij leidde een groep naar beneden op een steil sneeuwveld op de 2.502 m hoge berg Säntis.

Hier verloor hij zijn houvast en viel hij over een klif. Terwijl in vrije val hij meer dan 20 meter naar beneden tuimelde, gebeurde er iets vreemds: de tijd vertraagde:

"Wat ik voelde in vijf tot tien seconden kon niet worden beschreven in tien keer dezelfde tijdsspanne." Hij had tijd om te plannen wat hij moest doen voordat hij de grond raakte - zijn Alpenstok vasthouden of loslaten, zijn bril afzetten of ophouden? - zich zorgen maken over zijn eerste universitaire lezing over vijf dagen te missen en zich af te vragen hoe zijn dierbaren het nieuws van zijn dood zouden opnemen. Zijn gedachtegang werd plotseling onderbroken: "Ik zag mijn hele vorige leven zich afspelen in vele beelden, als op een podium op enige afstand van mij. Ik zag mezelf als de hoofdpersoon in de voorstelling."

Toen hij het sneeuwveld beneden raakte, lag hij onbeweeglijk. Zijn metgezellen moeten hem dood gewaand hebben, maar hij kwam weer bij bewustzijn en was fit genoeg om zijn lezing te geven. Ondanks een glansrijke carrière in de geologie, vergat Heim zijn ervaring op Säntis nooit en verzamelde dertig soortgelijke verhalen die hem persoonlijk waren verteld door collega-bergbeklimmers (waaronder de Britse natuurkundige John Tyndall), soldaten, bouwvakkers en anderen die hadden ervaren wat we tegenwoordig bijna-doodervaringen zouden noemen. Zijn studie was de eerste systematische studie van zulke ervaringen en hij ontdekte dat veel anderen het gevoel hadden dat "de tijd sterk werd uitgebreid", vaak met "een plotselinge overzicht van het hele verleden van het individu."

Sindsdien is het aantal meldingen van wat bekend is geworden als "levensherziening" dramatisch toegenomen. In 1998 richtte Dr. Jeffrey Long de Near-Death Experience Research Foundation (NDERF) op om uit de eerste hand van bijna-doodervaringen van mensen met behulp van een online vragenlijst. In de eerste tien jaar dat dit project liep, ontving hij meer dan 1.300 meldingen van NDE's. Vanaf 14 juni 2021 heeft de NDERF nu 4.929 meldingen ontvangen van mensen van over de hele wereld.

Het eerste geval dat hij documenteerde was dat van Dr. George Rodonaia, met een MD en PhD's in neuropathologie en de psychologie van religie, was Rodonaia zowat de best gekwalificeerde persoon om een bijna-doodervaring te hebben en hij had een van de meest verbazingwekkende NDE's ooit. Voordat hij in 1989 naar de Verenigde Staten emigreerde, was Rodonaia onderzoekspsychiater aan de Universiteit van Moskou in wat toen nog de Sovjet-Unie was. In 1976 werd hij aangereden door een auto en ter plekke doodverklaard. Onderzoeker Phyllis Atwater, die Rodonaia goed leerde kennen, zei dat hij was vermoord door de KGB. Hij werd naar een mortuarium gebracht en bleef daar drie dagen.

Hij vertoonde pas tekenen van leven toen een dokter een autopsie begon uit te voeren. Terwijl een scalpel in zijn abdomen sneed, voelde hij hoe zijn bewustzijn weer in zijn lichaam werd teruggedrongen. Hij beschreef onder andere deze ervaring:

"Ik onderging wat een 'levensterugblik' wordt genoemd, want ik zag mijn leven van begin tot eind in één keer. Ik nam deel aan de echte drama's van mijn leven, bijna als een holografisch beeld van mijn leven dat zich voor me afspeelde.

Geen besef van verleden, heden of toekomst, alleen het nu en de realiteit van mijn leven. Het was niet alsof het begon bij mijn geboorte en doorliep tot mijn leven aan de Universiteit van Moskou. Het verscheen allemaal tegelijk. Daar was ik. Dit was mijn leven."

Atwater begreep waar hij het over had, ze had drie keer een NDE meegemaakt na een miskraam. Tijdens de tweede episode ervoer ze een diepgaande levensherziening:

"Ik herinnerde me dat ik verhalen had gehoord over terugblikken op vorige levens, een bijzonder aspect van sterven dat iedereen kent, waarbij je leven met grote snelheid aan je voorbijtrekt voor een laatste terugblik. Dit herinnerend verwachtte ik een soort theatervoorstelling van mijn leven als Phyllis of misschien zoiets als een televisie, maar dat was niet het geval. Het mijne was geen terugblik, het was een herbeleving. Van elke gedachte die ik ooit had gedacht, elk woord dat ik ooit had gesproken en elke daad die ik ooit had gedaan; plus het effect van elke gedachte, elk woord en elke daad op iedereen en iedereen die ooit binnen mijn omgeving of invloedssfeer was gekomen, of ik hen kende of niet (inclusief onbekende voorbijgangers op straat); plus het effect van elke gedachte, woord en daad op het weer, planten, dieren, aarde, bomen, water en lucht. Het was een herbeleving van het totale 'zijn' van mij als Phyllis, compleet met alle gevolgen van wat ooit beleefd was. Geen detail werd overgeslagen."

Wat hier duidelijk belangrijk is, is dat haar ervaring niet aan haar verwachtingen voldeed. Er kan niet gezegd worden dat ze een levensoverzicht had omdat ze dat verwachtte. En dan is er nog de kwaliteit van haar levensbeschouwing zelf. Wat ook opmerkelijk is, is dat levensherziening vaak, zoals in Atwater's belevenis een totale en meeslepende herbeleving is op een transcendent niveau.

Het is geen eenvoudig naspelen wat het bewustzijn van de persoon in zijn verleden zou plaatsen, maar een ervaring met diepte, een feitelijke realiteit, die vaak verder reikt dan wat het perspectief van de persoon in het leven zou zijn geweest, met behoud van een normaal gesproken onmogelijk extern bewustzijn. En alsof dat nog niet indrukwekkend genoeg is, Bruce Greyson rapporteerde over zijn eigen onderzoek naar de bijna-doodervaring dat "Velen [...] rapporteerden dat ze deze gebeurtenissen uit het verleden opnieuw beleefden alsof ze nog steeds plaatsvonden."

Voor zijn boek *Evidence of the Afterlife* uit 2011 werkte Long met een lijst van 613 gevallen die tussen 2004 en 2008 waren ingediend bij het "NDERF onderzoek". Hij vond twaalf gemeenschappelijke punten in bijna-doodervaringen., hoewel andere onderzoeken uitgebreidere schalen hebben gebruikt -de "bijna-doodervaringenschaal" van Bruce Greyson is zestien items lang. Vier van Longs vragen hadden betrekking op aspecten die van direct belang zijn voor dit onderzoek, namelijk de locatie van het bewustzijn en de ervaring van ruimte en tijd. Uit het onderzoek van Long bleek dat drie vijfde (60,5%) zei dat ze een gevoel van veranderde ruimte en tijd hadden gehad, en een derde (33,9%) specifiek over tijd zei dat "alles tegelijk leek te gebeuren. Ongeveer één op de vijf mensen (22,2%) zei ook dat ze een terugblik hadden ervaren op gebeurtenissen uit het verleden. Long concludeerde dat: "De NDERF-studie maakt duidelijk dat de gebeurtenissen gezien in de terugblik op het leven van de NDE'er echt zijn" en "verder sterk bewijs voor de realiteit van bijna-doodervaringen".

In de meeste gevallen gaat de NDE gepaard met een verandering in de perceptie van tijd, dat onze normale perceptie van tijd niet de enige is. De terugblik op het leven daagt de normale tijd nog meer uit, omdat de ervaring niet is zoals het terughalen van gewone herinneringen, waarbij je in je eigen gezichtspunt blijft, maar een transcendente ervaring is. Het eigen gezichtspunt blijft, maar met een transcendente blik op de totaliteit van voorbije gebeurtenissen, vaak met geluid, emotie en zelfs werkelijke gedachten, vanuit een extern perspectief.

### **Nog een keertje, Scrooge: Reïncarnatie**

"Op het moment van dit schrijven," schreef de beroemde kosmoloog Carl Sagan in 1995, "zijn er drie beweringen op het gebied van ESP die, naar mijn mening, serieuze studie verdienen."

Sagan is een zeer geëerd publiek intellectueel en is geloofwaardig als het gaat om de beweringen van de kosmoloog.. Hij was ook een van de oprichters van wat oorspronkelijk "het Committee for Scientific Investigation of Claims of the Paranormal" (CSICOP) heette, een sceptische organisatie die zich inzette voor het 'ontkrachten' van pseudowetenschap; maar Sagan was altijd bereid om te gaan waar wetenschappelijk bewijs toe zou moeten leiden, en het is die durf die hem het luisteren waard maakt. Wat waren deze drie beweringen?

De eerste was dat de menselijke geest een extern, fysiek niet verbonden systeem kon beïnvloeden, het voorbeeld dat hij gaf was een elektronische willekeurige nummergenerator, door alleen "gedachten" te gebruiken. De tweede was dat de menselijke geest "gedachten of beelden kon ontvangen die op hen werden 'geprojecteerd'", vermoedelijk door andere mensen, onder omstandigheden van zintuiglijke deprivatie. De derde was dat "kinderen soms de details van een vorig leven rapporteren, die bij controle accuraat blijken te zijn en die ze op geen andere manier dan door reïncarnatie hadden kunnen weten.

Sagan geloofde niet in een leven na de dood. Het idee beviel hem wel. "Maar," zei hij, "hoe graag ik het ook wil geloven [...] Ik ken niets dat erop wijst dat het meer is dan wishful thinking." Hij had echter al toegegeven dat de voorwaarden voor een leven na de dood mogelijk waren: het vermogen van de geest om buiten de grenzen van het fysieke brein te werken; en natuurlijk reïncarnatie.

Op het eerste gezicht lijken psychokinese en telepathie (beweringen één en twee) niet verbonden met reïncarnatie (bewering drie).

Van oudsher zijn onderzoekers van psychokinese en telepathie (of ESP) niet geïnteresseerd in reïncarnatie en vice versa; maar dat betekent niet dat ze niet met elkaar in verband staan. Bij nader inzien moeten ze dat wel zijn. Zowel psychokinese als telepathie tonen aan dat het verstand niet fysiek beperkt wordt door de hersenen. Reïncarnatie vereist dat sommige aspecten van de geest (geheugen en persoonlijkheid) na de dood van het fysieke lichaam moeten kunnen voortbestaan, en dus: ook niet fysiek beperkt worden door de hersenen.

Waarom geloofde de sceptische Sagan dat reïncarnatie zijn materialistische wereldbeeld omver kon werpen? Wetenschappelijk onderzoek naar het fenomeen werd verricht door Dr. Ian Stevenson, vanaf 1960. Hij schreef zo'n 300 artikelen en veertien boeken over reïncarnatie.

Naast het bevestigen van herinneringen aan vorige levens door ze te vergelijken met feiten die bekend waren over die vorige levens, vond hij ook bewijzen van geboortemerken en gebreken bij vermeende gereïncarneerde mensen die overeenkwamen met verwondingen die ze in hun vorige leven hadden opgelopen (35%).

Ondanks zijn scepsis in 1972, zoals hierboven vermeld, zei hij later: "Ik denk dat een rationeel persoon, als hij dat wil, in reïncarnatie kan geloven op basis van bewijs."

De twee meest overtuigende gevallen zijn die van James Leininger en Ryan Hammons.

- James Leininger (1998- ) begon zich tussen zijn tweede en vijfde jaar zijn leven als gevechtspiloot uit de Tweede Wereldoorlog te herinneren, eerst door het tonen van een ongewone interesse in vliegtuigen en een kennisniveau dat zijn leeftijd te boven gaat, en later door het noemen van namen uit zijn vroegere leven die werden bevestigd. Hij had James geheten, had een Corsair gevlogen vanaf een schip dat Natoma heette, had een vriend gehad die Jack Larsen heette, en was neergeschoten bij Iwo Jima - al deze details en meer werden later bevestigd.

- Toen Ryan Hammons (2005- ) vier was, begon hij zich details te herinneren van een leven dat uiteindelijk overeenkwam met dat van acteur en Hollywood-agent Marty Martin (geboren als Morris Kolinsky, 1903-1964). Ryans moeder nam contact op met onderzoeker Dr. Jim Tucker, die vijfenvijftig verklaringen bevestigde over Ryan's vroegere leven als Martin, waaronder het corrigeren van een fout in de overlijdensakte van Martin.

Naast verklaringen van mensen die beweren gereïncarneerd te zijn, is er ook bevestiging uit andere onderzoeksgebieden. Na een NDE rapporteert ongeveer 70% een geloof in reïncarnatie, tegenover 23% van de algemene bevolking. Het is ook meer dan alleen geloof, mensen rapporteren ook NDE's die rechtstreeks verband houden met reïncarnatie.

In sommige verslagen beschreven mensen dat ze over reïncarnatie werden verteld of dat ze anderen zagen die wachtten om gereïncarneerd te worden. Eén NDE'er rapporteerde een levensoverzicht dat zich uitstrekte tot in vorige levens:

Mijn hele leven ging aan me voorbij van dingen die ik wel en niet gedaan heb, maar niet alleen van dit leven, maar van alle levens. Ik weet zeker dat er reïncarnatie is. Dit is absoluut zo. Ik kreeg al die levens te zien en hoe ik sommige dingen had overwonnen die ik in andere levens had gedaan.

Zelfs rekening houdend met alle kritiek op het werk van Stevenson, is zijn onderzoek en dat van anderen, overweldigend overtuigend. De implicaties zijn duidelijk: reïncarnatie moet betekenen dat bewustzijn blijft bestaan na de fysieke dood. Na de dood zou dat bewustzijn verleden tijd moeten zijn. Wat betekent dat dan over het verleden?

**Bestaat bewustzijn nog in het verleden?**

Niet alleen is het verleden er nog steeds, maar dat dingen in of uit het verleden blijkbaar bewust kunnen blijven en interageren met het heden, dat natuurlijk de toekomst is voor het ding dat zich blijkbaar nog in het verleden bevindt. Dit is fundamenteel in strijd met en verstoort onze alledaagse ervaring van de tijdstroom, maar het is niet alleen het 'verleden' dat verstoord wordt.



## GEESTEN VAN HET HEDEN

---

### **De laatste boog: crisisverschijningen**

"Ik had vannacht zo'n rare droom," zei mijn vrouw op de ochtend van 27 april 2017. "Je was tegen me aan het praten en zei dat er iemand was gestorven, drie keer. Ik kon de naam niet onderscheiden." Ze was wakker geworden, ervan overtuigd dat ik haar iets probeerde te vertellen, maar toen bleek ik vast te slapen. Ze keek op de klok - 05:00 - en ging weer slapen. Ze dacht dat de droom misschien veroorzaakt kon zijn doordat ze zich zorgen maakte over een oudere collega en vriend die onlangs een hartaanval had gehad. Later die ochtend ging de telefoon. Het was mijn vader. Hij was in tranen. Mijn moeder was overleden.

Hoewel ze aan een lange en slopende ziekte leed, hadden we gepland om mijn ouders over twee weken te bezoeken en we hadden er alle vertrouwen in dat we haar weer zouden zien. Mijn vrouw had nog nooit zo'n droom als deze gehad en we waren op dat moment niet echt bezorgd over haar toestand. Later ontdekten we dat mijn moeder die ochtend rond 05:00 uur moet zijn overleden.

### *"Een gevoel dat er iets ongebruikelijks gebeurde"*

Terwijl wij een boodschap hadden ontvangen in een droom, kunnen andere ervaringen echte verschijningen inhouden. Het beroemde medium Gladys Osborne Leonard (1882-1968) had een krachtige ervaring net toen ze haar interesse in het Spiritualisme begon te ontdekken in haar vroege twintiger jaren. De gezondheid van haar moeder was verslechterd, maar Leonard dacht niet dat het ernstig was. Ze was van huis weg in de nacht van 18 december 1906, toen ze wakker werd "met een gevoel dat er iets ongewoons gebeurde".

Leonard had een onmiskenbaar visioen van haar moeder, jonger en gezonder, met stralende ogen en een gelukkige glimlach. Toen het visioen vervaagde, keek Leonard op de klok: net na 2 uur 's nachts en ging weer slapen. Ze sliep uit en werd wakker met een telegram van haar broer: "Moeder is vanochtend om twee uur overleden."

Leonard werd geboren in 1882, hetzelfde jaar waarin de SPR werd opgericht en werd het onderwerp van diepgaand onderzoek naar haar mediumschap. Ze hielp Sir Oliver Lodge te communiceren met zijn zoon Raymond, die omkwam in de Eerste Wereldoorlog, en werd in 1918 door de SPR ingehuurd voor een uitgebreid onderzoek van drie maanden met 73 sessies, waarvan er 70 anoniem waren. In haar rapport gaf de grotendeels sceptische Helen Salter toe dat de onderzoekers tevreden waren dat het medium volkomen betrouwbaar was en bewijs had geleverd dat de menselijke persoonlijkheid de dood overleefde. Ze overtuigde ook de nog sceptischer Eleanor Sidgwick, de vrouw van Henry Sidgwick, de eerste voorzitter van de SPR. Haar crisisverschijning was echter niet de beste bewijskracht.

### *Vier verschijningen en een voorgevoel: De zaak van kapitein Bowyer-Bower*

Op 29 september 1917 zat een jonge vrouw bij het professionele medium mevrouw Annie Brittain. Æta Highett had haar verloofde verloren, Eldred Wolferstan Bowyer-Bower, gesneuveld aan het Westelijk Front en zoals velen in haar situatie zocht ze troost in het spiritisme. Ze was nog niet eerder bij mevrouw Brittain geweest maar het medium kon haar veel vertellen over haar verloofde, waaronder het volgende:

Ze zei: "Hij heeft een zus." Ik zei: "Ja, Cicely." Ze zei: "Nee, zo heet ze niet." Ze wachtte een paar seconden en zei toen: "Joan. Ze heeft een klein meisje dat Joan heet, nu krijg ik Dorothy." Ik zei: "Ja." Hij zei: "Zeg tegen Dorothy dat ze de kracht heeft om te communiceren." Hij zei ook: "Ze is niet in dit land."

Het was allemaal waar, maar daar bleef het niet bij. Bowyer-Bower's halfzuster, Dorothy Spearman, woonde in die tijd in India en toen ze hoorde van het bericht van mevrouw Brittain schreef ze terug met een vreemd verhaal om te vertellen:

Op 19 maart [1917], aan het eind van de ochtend, was ik aan het naaien en aan het praten met de baby, Joan was in de zitkamer en zag niets. Ik had het gevoel dat ik me om moest draaien en deed dat ook om Eldred te zien; hij zag er zo gelukkig uit met die lieve ondeugende blik. Ik was zo blij hem te zien en zei hem dat ik de baby op een veiliger plek zou leggen, dan konden we praten. "Zin om naar buiten te komen," zei ik terwijl ik me weer omdraaide, en ik wilde net mijn handen uitsteken om hem een knuffel en een kus te geven maar Eldred was weg. Ik riep en zocht hem. Ik heb hem nooit meer gezien. Eerst dacht ik dat het gewoon mijn hersenen waren. Toen dacht ik even dat er iets met hem gebeurd moest zijn en een vreselijke angst overviel me.

Diezelfde ochtend in Bournemouth lag Bowyer-Bower's zus Cecily Chater nog in bed, toen haar tweejarige dochter Betty de kamer binnenkwam en zei dat "oom Alley Boy beneden was" (Alley Boy was zijn koosnaam sinds zijn kindertijd). Cecily legde uit dat hij in Frankrijk was, maar het meisje bleef aandringen.

Later die dag schreef mevrouw Watson, een oudere vriendin van mevrouw Bowyer-Bower, haar over Eldred, waarin ze zei dat "rond theetijd een zeker en afschuwelijk gevoel haar overviel dat hij gedood was." Mevrouw Bowyer-Bower schreef terug dat hij "fit en gelukkig was."

Bij zonsopgang op 19 maart 1917 nam kapitein Bowyer-Bower van het Squadron van het Royal Flying Corps een RE8 tweezits tweedekker uit voor een verkenningsmissie boven de Duitse linies, met 2nd Lt Eric Elgey als waarnemer. Een tweede RE8 vloog als escorte. Na ongeveer een uurtje vliegen ontdekten Duitse gevechtsvliegtuigen van Jagdstaffel 2 hen en begonnen te vuren op het vliegtuig van Bowyer-Bower en zo werden ze neergeschoten in de buurt van Croisilles, Pas-de-Calais, achter vijandelijke linies. Cecily ontving op 23 maart een telegram van het Ministerie van Oorlog met het nieuws dat hij vermist was in de strijd. Ongeveer twee weken later las Dorothy het nieuws in de Indiase kranten. Op dat moment nog steeds als vermist opgegeven.

Zijn vader, een kapitein bij het Korps Genietroepen, vocht ook aan het Westelijk Front.

Op 10 mei 1917, toen de Britten oprukten tijdens de Duitse terugtrekking naar de Hindenburglinie, stuitte hij op een geïmproviseerd kruis gemaakt van vliegtuigwrakstukken waarop iemand geschreven had "Twee onbekende kapiteins van het Royal Flying Corps. Het was het graf van zijn zoon en beiden werden nu pas bevestigd als gesneuveld.

Eind november of begin december 1917 werd Eldred's moeder, Margaret Bowyer-Bower, 's nachts gewekt. eerst voelde ze zich te warm en daarna "buitengewoon koud met een hoogst onnatuurlijke kilte". Toen ze weer probeerde te gaan slapen, "kwam er een geelblauwe straal dwars door de kamer". Ze dacht dat het dienstmeisje de luchtgordijnen niet goed had dichtgetrokken, maar terwijl de straal bleef bewegen, "keek ik, helemaal niet nerveus, en iets wat leek op een verfrommeld stuk chifon ontvouwde zich en de prachtige golvende top van Eldreds hoofd kwam tevoorschijn."

De verschijning bleef zich ontwikkelen, blijkbaar in volle en realistische kleur, zoals ze opmerkte "zijn mooie blauwe ogen." Hij draaide zich om en keek haar aan. De ontwikkeling van de vorm stopte bij de kin en "trilde en schudde zo erg". Bezorgd dat het zou verdwijnen, stak Mevr. Bowyer-Bower haar handen uit en zei: "Eldred, ik zie je." Op slag, "flikkerde alles helemaal uit, licht en al." Ze dacht dat het "een droom geweest kon zijn", maar "in mijn eigen geest ben ik er gerust in dat het geen droom was." Ze vermeldde ook dat "Eldred ernaar verwees via mevrouw Leonard in januari 1918.

Æta Highett had ook een ervaring ergens in december 1917:

Ik hoorde een aantal tikjes toen ik in bed lag en ik begon met Eldred te praten en vroeg hem om twee keer te tikken als hij zich ooit aan mij zou laten zien. Bijna meteen kwamen er twee tikken; ik wachtte lang maar zag niets. Toen ging ik slapen. Daarna werd ik wakker en keek om me heen en zag Eldred naast me op bed liggen, hij droeg zijn blauwe pak. Ik ging rechtop zitten en begon tegen hem te praten, [Miss Highett die noteerde wat ze zei, dat "zijn lippen bewogen" zoals "net iets meer dan fluisteren"]. Toen probeerde ik hem aan te raken, maar mijn hand ging door hem heen en als een dwaas begon ik te huilen en hij verdween.

Dit ene geval bevat bijna alles wat we nodig hebben als bewijs voor het hiernamaals: twee verschijningen op het geschatte tijdstip van overlijden voordat het feit bekend is of zelfs maar vermoed; twee verschijningen nadat de dood is vastgesteld, een voorgevoel en twee bewijskrachtige mediamieke communicaties.

Elke ervaring op zichzelf is kwetsbaar en kan terloops worden afgedaan - toeval, indigestie, enzovoort - maar samen, ervaren door mensen gescheiden door continenten en allemaal betrekking hebbend op dezelfde persoon, zijn ze vrijwel onaantastbaar. Welke reden zou iemand kunnen hebben om te twijfelen aan een van de belangrijkste getuigen?

De Bowyer-Bowers waren een upper-class familie in een tijd waarin eer en reputatie nog belangrijk waren, met een traditie van militaire dienst: Eldred, zijn broer, vader en grootvader waren soldaten geweest. Zowel Dorothy als Cecily hadden al besloten om niet te vertellen wat er met hen was gebeurd. De volledige details kwamen pas aan het licht nadat Æta over haar bezoek aan mevrouw Brittain had verteld, anders zouden ze er het zwijgen toe hebben gedaan. Æta zelf was terughoudend in het noemen van haar eigen verschijningservaring. Zowel Dorothy als Margaret zochten in eerste instantie naar niet-paranormale verklaringen.

Er was geen poging om publiciteit te krijgen of enig bijkomstig voordeel uit hun ervaringen te halen. Het was alleen het werk van Hubert Wales (1870-1943) om de brieven en verklaringen bij elkaar te brengen dat alleen onder leden van SPR werd verspreid werd en niet algemeen te koop was dus de publicatie van de zaak was allesbehalve sensationeel. In het rapport wordt Wales beschreven als "al enkele jaren" lid van de SPR.

Zijn interesse lijkt alleen te zijn geweest om de feiten van de zaak te verzamelen en beschikbaar te stellen aan de SPR: hij werd niet genoemd als de auteur van het rapport.

*"Louter toeval kan het niet verklaren"*

Dit type fenomeen is een "crisisverschijning" gaan heten naar het werk van de vroege SPR-onderzoekers. In de inleiding van het monumentale tweedelige werk van de SPR over het onderwerp 'Phantasms of the Living' door Edmund Gurney, Frederic Myers en Frank Podmore, schreef Myers:

Getuigenissen bewijzen dat verschijningen (indrukken, stemmen of figuren) van personen in een crisissituatie, vooral de dood, worden waargenomen door hun vrienden en familieleden met een frequentie die louter toeval niet kan verklaren.

Er wordt verwezen naar "meer dan tweeduizend getuigenissen" waarvan meer dan de helft crisisachtige verschijningen beschreef. Volgens een studie van Hornell Hart ervaart bijna iedereen die dit fenomeen meemaakte - verschijningen van mensen die dood of bijna dood waren op het moment van de verschijning en deze herkent (85%).

Soms werd de verschijning meer dan één keer gezien (26%), of door twee of meer mensen tegelijkertijd. Naast het signaleren van hun eigen dood, onthulden sommige gevallen ook aanvullende informatie die later ook waar bleek te zijn (8%). De crisisverschijning doet zich voor dicht bij het moment van de crisis, maar, zoals in het geval van Bowyer-Bower, kunnen verwante ervaringen geruime tijd daarna plaatsvinden en, zoals we zullen zien, een aantal verschillende elementen bevatten.

### **Communicatie na de dood**

De reeks gerapporteerde schijnbaar opzettelijke contacten tussen levenden en overledenen omvat geluid, geur en aanraking, maar ook volledige verschijningen, en heeft geleid tot een nieuwe term "communicatie na de dood". Het element communicatie staat centraal, maar dit kan geïnterpreteerd worden als elk soort teken, meestal tussen de overledene en iemand die hij of zij tijdens het leven kende en wordt opgevat als een teken van voortbestaan na de dood.

In het onderzoek zijn hoge niveaus van ADC's gerapporteerd. Voordat ze hun boek uit 1995 publiceerden hadden de Guggenheims via hun website 3.300 verslagen uit de eerste hand over ADC's ontvangen. Een meta analyse van vijfendertig onderzoeken gepubliceerd tussen 1894 en 2005 betrof 50.682 deelnemers uit vierentwintig landen, om een uitkomst te geven van 30-35% spontane incidentie van ADC's in de algemene bevolking, waarbij 70-80% van de nabestaanden een ADC heeft binnen een jaar na de rouw. De conclusie was dat "ADC's zowel veel voorkomen als normaal zijn." Een onderzoek dat in 2020 werd gepubliceerd, schatte de incidentie op 40-50% in de algemene bevolking. Daarnaast bleek uit een therapeutische benadering dat ongeveer 75% van de mensen een geïnduceerde ADC kan hebben.

Hoewel veel van deze ervaringen persoonlijk overtuigend zijn, bieden ze niet altijd objectief bewijs voor het voortbestaan van bewustzijn na de dood. De SPR's Census produceerde tachtig uit de eerste hand verslagen van "doodscoïncidenties" - erkende verschijningen binnen twaalf uur na de dood. In zulke gevallen is de getuige zich er meestal niet van bewust dat de geziene persoon is overleden. De auteurs van het rapport concludeerden dat verschijningen van overledenen die plaatsvonden op het moment van overlijden niet alleen aan toeval te wijten konden zijn waarbij ze opmerkten dat dit de eerdere conclusie van Gurney et al. bevestigde dat "verschijningen bij de dood, het resultaat zijn van iets dat buiten het toeval ligt.

Vincent's heranalyse van de gepubliceerde gevallen van de Guggenheims identificeerde 65 van de 353 als "bewijskrachtige gevallen" (18,4%).<sup>90</sup> Vincent's eigen analyse van 1.667 gevallen uit de After-Death Communication Research Foundation, identificeerde 336 (20,1%) als bewijskrachtige gevallen: 180 (10,8%) waarin de verschijning werd gezien voordat de getuige wist dat de persoon dood was; 99 (5,9%) waarin verschijningen informatie overbrachten die onbekend was voor de getuige en die later werd geverifieerd; (3,4%) en waarbij meerdere getuigen betrokken waren. In een onderzoek van Elsaesser e.a. werd in 20,9% van de gevallen een gedeelde ADC vastgesteld waarbij de ontvangst van voorheen onbekende informatie een factor was in 24,3% van de gevallen. Uit dit onderzoek bleek ook dat 20,7% een "crisis ADC" had gehad binnen vierentwintig uur voor het overlijden (voor of na het overlijden)., waarbij werd opgemerkt dat "deze bijzonder significant en zelfs bewijskrachtig zijn, omdat ervaringsdeskundigen beweren dat ze door de overledene zelf op de hoogte zijn gesteld van de dood van een familielid of vriend. De meeste ADC's in dit onderzoek deden zich voor bij mensen overdag en terwijl ze wakker waren.

De bewijskracht was relatief consistent, variërend van 18,4% tot 24,3%. Dit waren geen experimenten die bedoeld waren om bewijs te leveren voor het hiernamaals, maar persoonlijke ervaringen die waarschijnlijk bedoeld waren om geliefden gerust te stellen, maar toch is het opvallend hoeveel van hen bewijskrachtig zijn en wel op een aantal verschillende manieren. Zoals Prof. Erlendur Haraldsson concludeerde na zijn eigen ADC onderzoek, "Als we alle verslagen die we verzameld hebben in overweging nemen, lijkt het onmogelijk om ze allemaal te verwerpen als misleidingen en verkeerde waarnemingen. Er is werkelijk iets echts."

### **Bewustzijn voorbij het levende lichaam**

Een verrassende bevinding van de volkstelling van de SPR was dat veel 'verschijningen' geen 'geesten van de doden' waren, maar eigenlijk levende mensen waren. Dit besef zou een hele weg van onderzoek moeten openen: als de levenden per ongeluk gezien kunnen worden als geesten, zou iemand dat dan opzettelijk kunnen doen?

#### *Onverwachte bezoekers*

In 1890 besloot Joseph Kirk uit Plumstead, Londen, om een geest te worden, of, zoals hij het uitdrukte, een "telepathisch experiment" te doen met Miss G., een jonge dame die hij kende. Van 10 tot 20 juni van dat jaar concentreerde Kirk zich elke avond op het zichtbaar maken van zichzelf voor de nietsvermoedende Miss G.. Later klaagde deze over een verstoorde slaap en een "ongemakkelijk" gevoel 's nachts. Teleurgesteld en een beetje schuldig besloot Kirk het voor gezien te houden, maar probeerde het nog een keer op 23 juni. Deze keer bekende Miss G. dat ze een heel bijzondere ervaring had: "Ik zag meneer Kirk bij mijn stoel staan, gekleed in een donkerbruine jas die ik hem vaak had zien dragen."

De jas van meneer Kirk was een belangrijk bewijsstuk. Hij had, zo legde hij uit, de gewoonte om op kantoor een lichte jas te dragen maar omdat deze naar de kleermaker was gestuurd om gerepareerd te worden, droeg hij zijn donkere jas, die paste bij zijn pak met de kenmerkende "donkere roodbruine ruitjesstof". Kirk gebruikte dit feit om Miss G.'s visioen te testen. "Hoe was ik gekleed?" vroeg hij later, waarbij hij opmerkte dat dit geen leidende vraag was.

Hij droeg op dat moment een licht pak en mevrouw G. raakte de mouw van zijn jasje aan. en zei: "Niet deze jas, maar dat donkere pak dat je soms draagt. Ik zag zelfs duidelijk het kleine ruitjespatroon ervan." En daarin ligt de zaak voor de verdediging, behalve dat mevrouw G. er ook aan toevoegde dat "Ik zag uw gelaatstrekken zo duidelijk alsof u lijfelijk aanwezig was geweest. Ik had je niet duidelijker kunnen zien.

Hier is sprake van een opzettelijke poging om zichtbaar voor een andere persoon te verschijnen, zonder dat deze daarvan op de hoogte is en vervolgens bevestigd met extra bewijskrachtige details. SPR-onderzoeker Frank Podmore verzamelde deze en nog een aantal andere voorbeelden, waaronder ds. Clarence Godfrey, die zichzelf in de slaapkamer van een dame projecteerde in 1886, en Mr. H. Percy Sparks die zijn vriend Mr. Arthur H.W. Cleave projecteerde in de eetkamer van een jonge dame in Wandsworth. Cleave's vaardigheden overtroffen die van Godfrey: hij maakte zichzelf niet alleen zichtbaar voor het doelwit, maar was zich ook bewust van wat er gebeurde terwijl hij daar was.

### *"Helderziendheid op afstand"*

Naast zelf-projecteerders hadden ook anderen ontdekt dat ze hun subjecten uit hun lichaam konden sturen. In de jaren 1840 ontdekte de Britse arts Joseph Haddock (1800-1861) wat hij noemde "helderziendheid op afstand" tijdens onderzoek naar hypnose (dat toen algemeen werd beschouwd als Mesmerisme). Hij werkte met Emma L., een huishoudelijke hulp van in de twintiger jaren. Hij vroeg haar een van Haddocks vrouwelijke familieleden in Londen te beschrijven terwijl zij logeerde in Bolton, hemelsbreed 279 km verderop. Ze was hier blijkbaar in geslaagd maar bracht Haddock in verwarring door een dame in een groot gebouw te beschrijven, wat voor hem klonk als Buckingham Palace. (hij testte dit door te vragen of ze soldaten zag, waarop ze antwoordde dat ze die zag). Later ontdekte hij dat zijn familielid - het doel van het experiment - op dat moment aan de koningin dacht. Emma's verre helderziendheid had schijnbaar de gedachtegang van het doelwit gevolgd. "Het leek," schreef Haddock, "alsof haar geest gedeeltelijk haar lichaam verliet om naar de gezochte plaats te gaan.

Er zijn nog veel meer van dit soort verhalen te vinden in de Mesmeristische literatuur uit deze periode. Ik ontdekte een soortgelijk geval in de British Library dat aan publicatie of discussie was ontsnapt in de ruim honderd jaar sinds het werd gedocumenteerd in 1915.

Het ging om Francis Gilbert Scott (1868-1933), een lid van het Royal College of Surgeons en van de SPR, die een reeks experimenten met hypnose had uitgevoerd op zijn dienstmeisje in een poging haar werk te verbeteren. Hij ontdekte dat ze, terwijl ze in trance was, schijnbaar haar lichaam kon verlaten en haar geliefde kon bezoeken, Edgar, die aan het Westelijk Front diende, ongeveer 200 mijl verderop. Verdere experimenten waren onder andere het bezoeken van de neef van het dienstmeisje, Bruce, die ook aan het front was. Haar observaties, waarbij altijd incidenten die vooraf niet echt geraden konden worden, werden later per post bevestigd.

In beide gevallen voerden gerenommeerde medici de experimenten uit die, hoewel ze informeel van aard waren, geen enkele aanwijzing vertoonden dat ze misleidend of opgezet waren. Het niveau van onverwachte details maakt sensorische cueing of subjectieve validatie onwaarschijnlijke verklaringen. Dat deze details onafhankelijk werden bevestigd toont ook aan dat de ervaringen niet hallucinerend waren. Emma en Scott's dienstmeisje leken echt uit hun lichaam te treden.

### *Buitenlichamelijke ervaringen*

Ideeën over een tweede, of 'subtiel' lichaam gaan terug tot de Oudheid en zijn terug te vinden in het verre verleden van andere culturen. Er is veel onderzoek gedaan naar "reizende helderziendheid", "dubbele" astrale lichamen, "buitenlichamelijke actie" en "astrale projectie", maar pas in 1943 werden dergelijke verschijnselen geclassificeerd als de nu meer bekende "buitenlichamelijke ervaringen (OBE)" door G.N.M. Tyrrell - een term die werd overgenomen en gepopulariseerd door onder andere Celia Green en Robert Monroe.

Sylvan Muldoon beschreef het passeren doorheen fysieke dingen en wezens tijdens zijn "astrale projecties" en uit een later onderzoek onder 1.007 OBE's bleek dat 38% "zelfpermeabiliteit" ervoer, d.w.z. het vermogen om door fysieke objecten heen te gaan, Daarnaast rapporteerde 40% dat ze zichzelf zagen (autoscopie) terwijl ze een astrale projectie hadden. Andere onderzoeken rapporteerden 56-82% voor deze ervaring. Een online onderzoek onder 16.185 OBE's toonde aan dat 62% gepaard ging met lucide dromen en 49% met "zien door gesloten oogleden".

Bijna de helft had een soort ontmoeting, ofwel "het zien of voelen van de aanwezigheid van een onbekend fysiek wezen". (22%), of "het zien, horen of spreken met een overleden dierbare" (24%) - Monroe beschreef meerdere ontmoetingen met een overledene. Eén onderzoekstudie bevatte gevallen van OBE's die gebeurtenissen uit vorige levens rapporteerden (15%), en die mogelijk een verband leggen met reïncarnatie.

In de loop der jaren hebben veel mensen geprobeerd te testen of OBE's werkelijk buiten het lichaam zijn. Durville beschreef hoe hij een stuk papier met grote letters erop voor de halfgeopende ogen van Marthe, een gehypnotiseerd persoon hield - ze beweerde dat ze niets kon zien, maar toen het papier voor haar "dubbelganger" werd geplaatst begon ze het zonder moeite te lezen.

Charles Tart deed experimenten met "Miss Z", waarbij hij een willekeurig vijfcijferig getal op een plank boven haar bed plaatste terwijl ze sliep en probeerde haar lichaam te verlaten. Op de laatste nacht van de proef las ze het getal correct.

Osis en McCormick testten blijkbaar met succes het vermogen van dr. Alex Tanous om zijn lichaam te verlaten. In zijn rapport aan de Operationele Groep van het Amerikaanse leger in 1983 over de "Gateway Experience" (een programma van het Monroe Instituut), schreef luitenant-kolonel Wayne M. McDonnell, commandant Det. O, dat "het menselijk bewustzijn, met genoeg oefening, voorbij de dimensie van tijdruimte kan gaan en kan interfaceren met andere energiesystemen in andere dimensies." McDonnell rapporteerde dat de techniek ook gebruikt kan worden om naar het verleden en de toekomst te "reizen". Tijdens zijn training aan het Monroe Instituut vertelde één van de trainers hem dat "er talrijke experimenten zijn uitgevoerd waarbij personen van de ene kust [van de VS] naar de andere kust [van de VS] reisden in een toestand buiten hun lichaam om een serie van tien door een computer gegenereerde getallen te lezen in een universiteitslaboratorium.[...]. om duidelijk te maken dat hun bewustzijn aanwezig was."

Experimenten zoals deze maakten deel uit van het langlopende onderzoek van de Amerikaanse overheid naar kijken op afstand, Project Star Gate. Meer recentelijk voerden Patrizio Tressoldi en collega's experimenten uit met een groep van vijf OBE's, waarbij de groep aanzienlijk boven het toeval scoorde in het correct identificeren van de doelbeelden op een locatie op ongeveer 190 km afstand. Ze stelden dat "alle deelnemers een fenomenologische ervaring van een onstoffelijk persoonlijk rapporteerden dat zelf in staat is om eenvoudigweg waar te nemen door een handeling van de wil zonder de fysieke beperking van het gezichtsvermogen, om onmiddellijk in de omgeving te bewegen en te bestaan in een soort driedimensionale wereld zonder besef van tijd."

Tressoldi's paper werd afgewezen door het tijdschrift *Frontiers in Human Neuroscience* omdat, onder andere, de bevindingen in strijd waren met "de basiswetten van de fysica zoals ze op dit moment begrepen worden", wat zeker het punt was.

Naast honderd jaar aan succesvolle experimenten komt er ook ondersteunend bewijs uit andere bronnen. Volgens het NDERF-onderzoek van Jeffrey Long was een uitbreiding het meest voorkomende kenmerk van een NDE, die in driekwart (75,4%) van alle gevallen werd gerapporteerd.

Greyson en Stevenson hadden eerder 70% gevonden. Andere onderzoeken hebben aangetoond dat maar liefst een kwart (22- 25%) van de mensen een spontane buitenlichamelijke ervaring heeft, dat wil zeggen, zonder dat ze "bijna dood" hoeven te zijn op het moment van de ervaring.

### **Bewustzijn na onbewustzijn**

Binnen vier uur na het ontwikkelen van symptomen van acute bacteriële meningoencefalitis in de vroege uren van de ochtend op 10 november 2008 lag Dr. Eben Alexander III in coma. Hij lag aan de beademing, met een geschatte overlevingskans van minder dan 10%. In de daaropvolgende zeven dagen daalden zijn overlevingskansen verder. Hersenscans toonden aan dat pus de groeven van zijn hersenschors vulde en het membraan dat zijn hersenen bedekt verdrukte. Maar op de zevende dag opende hij zijn ogen. Alexander, een ervaren neurochirurg, had gehoord van een NDE, maar tot die dag dat hij ontwaakte uit een coma die fataal had moeten zijn, had hij ze allemaal afgedaan als hallucinaties. Achteraf zei hij: "Mijn coma heeft me veel dingen geleerd. Eerst en vooral onthullen bijna-doodervaringen en verwante mystieke staten van bewustzijn cruciale waarheden over de aard van het bestaan."

Eén waarheid, meer alledaags dan mystiek, maar met bewijskracht, was de "beschermer" die Alexander door zijn ervaring heen leidde. Alexander werd geadopteerd toen hij nog maar vier maanden oud was, ontsnapte aan de armoede van zijn ongehuwde moeder en groeide op in het huis van een succesvolle neurochirurg, Eben Alexander. II. Maanden na zijn ervaring kreeg hij een foto te zien van Betsy, zijn biologische zusje, en herkende hij zijn "beschermer". Het bijzondere was dat dit de eerste keer was dat hij Betsy zag en dat ze gestorven was voordat hij achter zijn genetische familie kwam.

Sinds de publicatie van zijn ervaringen in de New York Times bestseller *Proof of Heaven*, zijn er pogingen gedaan om Alexanders reputatie aan te tasten en zijn geloofwaardigheid te ondermijnen met betrekking tot de beweringen in het boek. Alexander is onderworpen aan een openbare rechtszaak, waarbij de zelfbenoemde aanklager zijn eigen karaktergetuigen tegen hem opriep. Het is echter niet Alexanders karakter dat in twijfel wordt getrokken. Zijn geloofwaardigheid kan verzwakt zijn, maar de meeste beschuldigingen hebben geen direct verband met zijn NDE en degene die dat wel doen zijn ofwel indirect of gewoon de meningen van mensen die niet aanwezig of gekwalificeerd waren om over een medische zaak te oordelen.

Hoewel het boek een bestseller werd en zijn carrière redde, kon hij dat op dat moment op geen enkele manier weten en een verzonnen verhaal over een NDE alleen maar om geld te verdienen zou op zijn best een gok zijn geweest, gemakkelijk herkenbaar als zodanig en moeilijk vol te houden op lange termijn. Integendeel, Alexander's zaak, onafhankelijk onderzocht en geverifieerd (inclusief de bevestiging dat zijn NDE plaatsvond tijdens een fase van diepste coma) door een team van experts, waaronder Dr. Bruce Greyson, die echt geen behoefte heeft om zijn carrière en reputatie op het spel te zetten door een valse bewering te ondersteunen. Zelfs als zou blijken dat het niet waar is, dan zou dat op geen enkele manier de getuigenis ondermijnen van anderen die soortgelijke ervaringen hebben gehad.

### **Bewustzijn na de dood**

Terwijl ik dit schrijf, zit ik in de kamer waar mijn moeder stierf. Haar as staat in een urn in de hoek van deze kamer in een huis in een klein dorpje in het zuiden van Frankrijk. Ik wist niet zeker of ik in staat zou zijn om hier te zitten en dit essay te schrijven.

Een paar dagen nadat ik was begonnen, vertelde ik mijn vader over een online lezing van Dr. James Lake over NDE's die ik net had bijgewoond, toen hij vertelde dat mijn moeder hem ooit had verteld dat ze in het ziekenhuis een helder wit licht had ervaren dat haar naar zich toe trok, wetende dat als ze erin ging ze nooit meer terug zou komen. Ze had ertegen gevochten en zei 'nee, ik ben er niet klaar voor' en keerde terug om nog een paar jaar te leven, net lang genoeg om haar kleinkinderen te leren kennen.



### *De werkelijke-doodervaring*

"Het volgende wat ik me herinner is het geluid: Het was een 'Natuurlijke 'D.' Terwijl ik naar het geluid luisterde, voelde ik dat het me uit mijn hoofd trok. Hoe verder ik uit mijn lichaam kwam, hoe duidelijker de toon werd. Ik had de indruk dat het als een weg was, een frequentie waar je op gaat [...] Ik herinner me dat ik verschillende dingen zag in de operatiekamer toen ik naar beneden keek. Het was het meest bewuste ervaren dat ik denk dat ik ooit in mijn hele leven had [...] Ik zat metaforisch op de schouder [van de dokter]. Het was geen normaal zicht. Het was helderder en meer gefocust en duidelijker dan normaal zicht [...] Er was zoveel in de operatiekamer dat ik die ik niet herkende, en zoveel mensen."

Het geval van Pam Reynolds (1956-2010), die in 1991 op vijfendertigjarige leeftijd een operatie onderging voor een levensbedreigende aandoening, is een van de meest gedetailleerde en best geauthenticeerde voorbeelden van wat gewoonlijk een bijna-doodervaring wordt genoemd. Reynolds was echter niet bijna dood, ze was absoluut dood.

Om een intracranieel aneurysma in de basilaire slagader te verwijderen - zwakte in de slagaderwand waardoor er een enorme, levensbedreigende verdikking was ontstaan - die zo groot en zo geplaatst was dat andere ingrepen te riskant waren. Hierbij werd neurochirurg Dr. Robert F. Spetzler ingeschakeld om de baanbrekende methode van diepe hypotherme hartstilstand uit te voeren. Nadat ze bewusteloos was gemaakt met verdovingsmiddelen, werd ze afgekoeld tot ongeveer 20°C (68°F), haar hart stopte met kloppen, haar longen stopten met ademen, haar hersenen stopten met functioneren (elektro-cerebrale stilte) en het bloed werd uit haar schedel afgetapt. Al haar vitale functies waren gestopt. Ze was klinisch dood. Er waren geen tekenen van leven, maar toch zag en hoorde ze dingen. Er was geen hersenactiviteit en toch was ze bij bewustzijn. Het geluid dat leek aan te zetten tot het verlaten van haar lichaam was dat van de chirurgische zaag waarmee Spetzler op het punt stond haar schedel open te snijden. Ze vond dat de zaag eruit zag als een elektrische tandenborstel en merkte een deuk op en de verwisselbare bladen in een "dopsleutelhouder".

Ze had verwacht dat de dokters haar hele hoofd zouden kaalscheren, maar in plaats daarvan zag ze dat er alleen een stukje geschoren was. Ze hoorde een vrouwenstem - ze dacht dat het misschien "een dokter Murray" was - praten over haar aderen en slagaders: ze waren blijkbaar "erg klein". De meeste gereedschappen en instrumenten herkende ze niet, maar ze zag een hart-longmachine en "hield niet van het beademingsapparaat". Reynolds had verder een zeer levendige ervaring waarin ze overleden familieleden ontmoette, maar de enige testbare informatie heeft betrekking op haar beschrijving van de operatiekamer - een beschrijving die ze gezien de omstandigheden niet had moeten kunnen maken. Ze werden allemaal bevestigd.

Er is maar één geval als dat van Pam Reynolds voor nodig om het geest-hersenprobleem te heroverwegen, zo niet onmiddellijk het huidige orthodoxe standpunt te verlaten dat stelt dat de hersenen de geest produceren, maar er zijn er meer dan één geweest.

Hoewel de term "bijna-doodervaring" pas in 1975 werd bedacht door Raymond Moody, rapporteerden mensen zeker al lang dergelijke ervaringen. Moody's eigen interesse in het onderwerp begon in 1965 toen hij een klinisch professor in de psychiatrie (zeker een geloofwaardige getuige) zijn eigen ervaring hoorde vertellen.

Tegen de tijd dat Moody zijn baanbrekende boek *Life After Life* schreef, had hij ongeveer 150 NDE-gevallen, en dat was nog maar het begin.

De term is niet accuraat: hoewel het in sommige gevallen inderdaad gaat om ervaringen wanneer het lichaam bijna dood is, gaat het andere gevallen om ervaringen wanneer het lichaam werkelijk dood is; en als we 'ervaringen' zeggen, bedoelen we bewustzijn, want alleen iets wat zich bewust is, kan ervaringen hebben. Het is geen bijna-doodervaring maar postmortaal bewustzijn. Als we de termen zo nauwkeuriger omschrijven, dan wordt het meteen duidelijk dat bewijs van bewustzijn na de klinische dood het bewijs is van het voortbestaan van bewustzijn na de dood van het fysieke lichaam.

Wat 'het beste' is, is juist dat ze werkelijk gestorven waren, door de wonderen van de moderne geneeskunde gereanimeerd werden en vervolgens herinneringen ophaalden uit een periode waarin hun lichamen, inclusief hun hersenen, niet functioneerden, - dat wil zeggen, normaal gesproken niet in staat waren om herinneringen te produceren, als bewustzijn wordt gecreëerd door de hersenen. En dat niet alleen, verbazingwekkend als het is, beschreven ze gebeurtenissen die onafhankelijk werden bevestigd - gebeurtenissen waarvan ze zich niet bewust zouden moeten zijn geweest als het bewustzijn door de hersenen wordt gecreëerd. We moeten deze ervaringen serieus nemen omdat ze consistent zijn in tijd en cultuur: het zijn geen fantasieconstructies die op de een of andere manier toevalstreffers zijn, ze zijn echt.

Het aantal 'beste' NDE-gevallen is duizelingwekkend. Naast Reynolds en Alexander zijn er nog andere gevallen die vaak worden aangehaald. Zoals dat van Al Sullivan. Sullivan, een vijfenvijftigjarige vrachtwagenchauffeur, onderging een drievoudige bypassoperatie toen zijn bewustzijn zich van zijn lichaam scheidde. Sullivan zag de chirurg een ongebruikelijke armwapperende beweging maken met zijn handen in zijn oksels en ontmoette zijn moeder en zwager, beiden overleden, die hem vertelden zijn burens te vertellen dat hun zoon, die aan lymfeklierkanker leed, zou herstellen - allemaal later bevestigd.

Kenneth Ring verzamelde eenendertig gevallen van blinde mensen die meldden dat ze dingen hadden gezien tijdens een NDE die later als waar werden geverifieerd. De huidige medische wetenschap zegt dat dit onmogelijk is, maar toch gebeurde het eenendertig keer. In 2000, vóór de opmerkelijke ervaring van Alexander, dacht Bruce Greyson dat Reynolds, Sullivan en de voorbeelden van blindheid de meest overtuigende gevallen van een NDE waren als bewijs voor overleving na de dood. Sindsdien zijn er natuurlijk veel meer gevallen aan het licht gekomen, waaronder collectieve NDE's met gedeelde OBE's.

Hoewel er al eeuwenlang melding wordt gemaakt van NDE's, schuift de moderne geneeskunde de onomkeerbaarheidsdrempel van de dood steeds verder op. Als Reynolds nog geleefd had en de diagnose enkele jaren eerder gesteld was, zou er geen behandeling voor haar zijn geweest en dus ook geen postmortaal bewustzijn. We reizen verder de dood in dan enige andere beschaving ooit heeft kunnen doen. En de informatie die mensen meebrengen is van een kwaliteit en diepgang die nog nooit eerder is bereikt.

### **"Stil, op een bergtop in Darien:". Visioenen aan het Sterfbed**

"De stervende leek, precies op het moment van sterven toen het vermogen om te spreken bijna verloren was, iets te zien; of liever, om precies te zijn, zich bewust te worden van iets aanwezig (want echt zien is niet aan de orde) van een verwonderlijke soort, die onzichtbaar en onopgemerkt bleef voor de assistenten."

Frances Cobbe vergeleek deze ervaring met die "piek in Darien" (Panama) waar Cortez en zijn mannen een continent verwachtten te zien en in plaats daarvan de uitgestrekte Stille Oceaan zagen die zich tot aan de horizon uitstrekte. Schrijvend in 1882 ontdekte Cobbe dat bijna elke familie zich zo'n sterfbedincident kon herinneren, het visioen was van iemand die de stervende kende en die al eerder was overleden.

Bijna 150 jaar later bestudeerde Dr. Christopher Kerr ervaringen rond het levenseinde door 1.400 interviews met stervende patiënten. Hij ontdekte dat "meer dan 80% minstens één droom of visioen van voor de dood had gerapporteerd en beschreven als meer echt dan echt en verschillend van normaal dromen," en voor 72% was dit een droom/visioen van de overledene (vrienden, familie en huisdieren). Hij vond een correlatie tussen de frequentie van dromen over de overledene en de nabijheid van de dood die een voorspellende waarde had.

Hoewel Kerr geen rekening hield met bewijskrachtige aspecten, toont zijn studie aan dat de ervaring zelf veel voorkomt en wijdverspreid is.

Het typische geval betreft de bekende "receptio ad mortem," om een uitdrukking te gebruiken, een welkomstfeestje dat bestaat uit een of meer overleden familieleden en soms vrienden. Dit geeft op zich al hoop dat we in onze laatste momenten degenen zien die ons het meest dierbaar zijn en dat zij er zijn om ons te verwelkomen aan de andere kant, ook al zou het maar een waanvoorstelling zijn, het is een troostrijk einde. Echter, de waanvoorstelling-verklaring wordt omvergeworpen door de rapportage van informatie die de stervende normaal gesproken niet zou moeten bezitten.

De meest Scrooge-tartende verslagen van sterfbedvisioenen hebben betrekking op het zien van mensen waarvan de stervende niet wist dat ze gestorven waren. Cobbe vertelde één zo'n geval, maar sindsdien zijn er nog veel meer aan het licht gekomen.

Toen A.T. Baird honderd van de beste gevallen verzamelde, concludeerde hij dat dit soort sterfbedvisioenen "de sterkste ondersteuning gaven aan de theorie van het voortbestaan van de menselijke persoonlijkheid na de lichamelijke dood.

### **Bewustzijn zonder bewustzijn**

Mensen hebben bewuste ervaringen buiten hun fysieke lichaam, niet beperkt door de normale beperkingen van de ruimte. Ze hebben bewuste ervaringen wanneer ze bewusteloos zijn, wanneer de hersenen beschadigd of ziek zijn en zelfs als ze klinisch dood zijn. Tijdens deze ervaringen nemen ze een fysieke omgeving en levende en/of dode mensen waar, hoewel hun ogen gesloten zijn, soms dichtgeplakt en vaak niet in staat om te functioneren vanwege de toestand van de hersenen. Blinden, zelfs zij die blind geboren zijn, kunnen 'zien'. En in veel gevallen herinnert de ervaringsdeskundige zich informatie die hij normaal gesproken niet had moeten krijgen en waarvan later wordt bevestigd dat ze waar zijn. Soms wordt de ervaring gedeeld door twee of meer mensen. Dit fenomeen is niet beperkt tot zogenaamde 'bijna-doodervaringen', maar omvat een breed scala aan zaken die ook wel astrale projectie worden genoemd, reizende helderziendheid, buitenlichamelijke ervaringen - de exosomatische klasse - maar ook kijken op afstand en sterfbedvisioenen. Het bewijs is afkomstig van betrouwbare en geloofwaardige getuigen, zonder motief om de overlevingshypothese te promoten.

## GEESTEN VAN DE TOEKOMST

---

Het is allemaal goed en wel dat Dickens schrijft over "de geest van Kerstmis die nog moet komen", maar het dwingt ons om de vraag te stellen of het echt mogelijk is om te spreken over 'geesten' in de toekomst?

### "Over de brug van de tijd"

In december 1925 liep de journaliste Irene Corbally Kuhn (1898-1995) over Michigan Boulevard (nu Michigan Avenue) in Chicago. Een paar weken daarvoor had de zevenentwintigjarige met haar man Bert Kuhn in Shanghai gewerkt voor de China Press, maar nadat de Sikh politie had geschoten op een Chinees studentenprotest, waarbij zes doden vielen, liepen de anti-buitenlandse gevoelens hoog op. Er waren stakingen en rellen toen wat bekend werd als de Dertig Mei Beweging die leidde tot een staat van beleg.

De Kuhns liepen direct gevaar. Ze waren allebei harde journalisten en hadden misschien kunnen blijven, maar, met een twee jaar oude dochter om voor te zorgen, werd besloten dat Irene met hun kind terug moest keren naar de VS.

Bert zou blijven (hij werkte ook in het geheim voor de Amerikaanse marine-inlichtingendienst). Chicago was in 1925 de stad van gangster Al Capone, maar een wandeling over Michigan Boulevard was nog steeds veiliger dan Shanghai. Wat er daarna gebeurde, deed Kuhn stilstaan:

Plotseling en zonder waarschuwing verdwenen de lucht, de boulevard, de mensen, het meer, alles, uit mijn zicht alsof ik blind was geworden. Voor mij, als op een filmdoek in een donker theater, ontrolde zich een strook groen gras binnen een omheining van ijzeren palen. Drie jonge bomen, in lentebloei, stonden aan de ene kant; achter de bomen en de omheining, in de verte, trokken fabrieksschouwen rook en roetpluimen door de lucht. Tegenover de bomen stond een kleine cirkel van mensen, mannen en vrouwen, een handvol, in zwarte kleding. En op een grindweg bij het gras kwam een limousine tot stilstand waaruit twee mannen uitstapten die zich omdraaiden om aan een vrouw in het zwart die nu uit de auto kwam te helpen uitstappen. De vrouw was ik.

Ik keek toe hoe ik tegen mijn wil werd begeleid naar de groep die nu uit elkaar ging om mij mij te ontvangen. [...] eindelijk was ik bij de anderen en keek naar het kleine gat in het gras - een gat niet meer dan een halve meter in het vierkant. [...] Er stond een klein kistje dat iemand, voorovergebogen nu met oneindige tederheid in de aarde plaatste - een doos zo klein en licht dat ik deze in mijn hand kon houden en het nauwelijks kon voelen. Wat deed ik hier? Waar was ik? Waarom liet ik toe dat iemand deze doos in de grond stopte - deze kleine doos die iets heel dierbaars voor me bevatte? Ik kon niet spreken of bewegen. Deze mensen - wie waren zij voor mij? Toen herkende ik alleen de gezichten van de familie van mijn man, betraand en verdrietig. De stilte schreeuwde en verscheurde me. Ik keek om me heen. De hele clan was er. Alleen hij ontbrak. Toen wist ik wat er in de kist zat en ik plofte op het gras neer zonder een kik te geven.

Het visioen verdween even plotseling als het was verschenen en Kuhn vond zichzelf vastgeklampt aan een lantaarnpaal ter ondersteuning. Later deed ze het incident af als een overactieve verbeelding die werd veroorzaakt door haar eenzaamheid in de stad.

Het was weer rustig geworden in Shanghai, dus ze was van plan om terug te keren en in februari in Vancouver aan boord te gaan van de Empress of Canada. Aan boord ontving ze een telegram: "Echtgenoot gevaarlijk ziek, beter niet varen." Het volgende telegram bracht slechter nieuws: haar man was op 21 februari 1926 overleden aan "onbekende oorzaken".

De begrafenis was op 30 mei. Kuhn reisde per limousine met haar twee zwagers naar Rosehill Cemetery., "die ik nog nooit eerder had gezien," zei ze. Toen ze aankwamen:

De mannen stapten eerst uit en wachtten om me te helpen. Ik zette mijn voet op de grond en iets hield me tegen. Even kon ik mijn ogen niet opheffen omdat ik wist wat ik zou zien. Eindelijk keek ik. Daar was het lentegras onder mijn voeten. Daar waren de drie jonge bomen in vers blad; daar het hek van ijzeren palen, en de schoorstenen van de industrieën van de stad ver daarachter in de verte. [...] Berts broers spoorden me zachtjes aan. Ik zag de ring van zwart geklede rouwenden aan één kant, wachtend. Ik stopte.

"Je hoeft toch geen vol graf te openen?" vroeg ik.

"Hoe weet je dat?" vroeg Paul verbaasd.

"Er is toch maar een klein vierkant gat dat groot genoeg is voor de kist met Berts as?"

Pauls gezicht was wit onder zijn natuurlijke bruine kleur. "Ja, dat klopt. Ze zeiden dat het onnodig was om een vol graf te openen voor een klein doosje as. Maar hoe wist je dat?" hield hij vol.

Ik gaf geen antwoord. Ik dacht aan die decemberdag op Michigan Boulevard toen ik in de toekomst keek, over de brug van de tijd.

Als baanbrekende vrouwelijke journaliste, met een gevestigde, zij het niet benijdenswaardige reputatie, riskeerde Kuhn meer dan ze hoopte te winnen door dit verhaal te vertellen, en het is onwaarschijnlijk dat ze het verzonnen heeft.

Het lijkt ook haar enige ervaring van deze aard te zijn geweest, dus we kunnen een niet-gediagnosticeerde psychopathologische aandoening uitsluiten.

Voor elke rechtbank zou Kuhn gezien worden als een bijzonder geloofwaardige en betrouwbare getuige. Een opmerkelijk kenmerk van dit visioen is dat Kuhn, hoewel ze er zelf bij was, de gebeurtenis niet vanuit haar toekomstige gezichtspunt bekeek, maar erbuiten stond. Je zou kunnen denken aan het gezichtspunt dat tijdens OBE's wordt gerapporteerd (inclusief NDE's) van een bewuste waarnemer die naar zijn eigen lichaam kijkt vanuit een externe, onafhankelijke positie.

Kunnen we wat zij zag geesten noemen? Zeker wel, want vanuit haar fysieke positie in het heden waren de mensen die ze zag nog niet waar ze ze zag, en deden wat ze nog niet wat ze hen zag doen, maar toch zag ze hen, vanuit haar fysieke positie in het heden, net zoals Martindale de verschijningen zag van Romeinse soldaten die deden wat ze in het verleden hadden gedaan.

### **Vóór de feiten**

Het aanvoelen van de toekomst - precognitie (voorkennis) en premonitie (voorwaarschuwing) - gaat vaak gepaard met de toekomst 'zien' en daarbij levende mensen in de toekomst waarnemen, waar en wanneer ze nog niet leven. We moeten ons ook afvragen waar het bewustzijn is van de persoon die de toekomst waarneemt.

De literatuur over voorgevoelens is net zo uitgebreid als elk ander aspect dat hier wordt besproken. Er zijn voorgevoelens over het zinken van de Titanic, de Eerste Wereldoorlog (en gebeurtenissen tijdens die oorlog, zoals het zinken van de Lusitania), de Tweede Wereldoorlog, de laser, zelfs van een Derde Wereldoorlog die zich nog moet ontvouwen.

De beroemde "droomdetective" Christopher Robinson, die naar verluidt droomde van de Lockerbie bomaanslag (1988), de mortierbomaanslag op 10 Downing Street (1991), en de 9/11 terroristische aanslagen op het World Trade Center, stuurde me notities van een droom die hij had op 6 september 2019:

In een kast - onder de trap - met Nan [...] Ze pakte een fles Corona. Ze schudde ermee, draaide de bovenkant open en het spoot er overal uit. Ze zei, Christopher, Corona gaat over de wereld verspreiden en de helft van de bevolking doden [...]

Tijdens een BBC-uitzending vroeg de schrijver J.B. Priestley kijkers om hem verslagen te sturen van ervaringen die in tegenspraak leken te zijn met onze normale perceptie en die ons normale begrip van tijd leken tegenspreken. Hij ontving meer dan duizend brieven, waarna hij stopte met tellen. Bijna de helft (45%) waren klassieke voorgevoelens, duidelijke waarschuwingen met betrekking tot de dood, ongelukken en rampen.

#### *Er gaat iets vreselijks gebeuren*

Op 14 oktober 1966 wendde Alexander Venn zich tot zijn vrouw en zei: "Er gaat iets vreselijks gebeuren, en het zal niet ver van hier zijn." Deze voorgevoelens had hem de hele dag al beklemd. Als amateur-kunstenaar greep hij naar zijn schetsboek om uit te drukken wat hij voelde. Hij tekende een menselijk hoofd omgeven door zwart, de indruk van kolenstof op zijn netvlies.

Hij was niet de enige die het gevoel had dat er "iets vreselijks" op komst was. Op dinsdag 17 oktober raakte een man in Kent ervan overtuigd dat er "op vrijdag iets vreselijks in verband met de dood gaat gebeuren".

Op donderdagochtend 20 oktober werd een vrouw in paniek wakker na een nachtmerrie over gesmoord te worden in wat ze "diepe duisternis" noemde. Later die ochtend zei de negenjarige Eryl Mai Jones tegen haar moeder: "Mama, ik zal je vertellen over mijn droom van vannacht [...] Ik droomde dat ik naar school ging en er was geen school. Er was iets zwarts overheen gekomen!" Om 21.00 uur die avond woonde mevrouw C. Mildren een spirituele bijeenkomst bij in Plymouth: "Er verscheen een visioen voor haar als op een film, die een oud schoolgebouw in een vallei toonde en een lawine van steenkool die van een berghelling gleed." Ze zag een kleine jongen met een lange bos haar, omringd door reddingswerkers van wie er één een piekmuts droeg die ze vreemd vond.

Rond 4 uur 's ochtends op de ochtend van vrijdag 21 oktober werd Sybil Brown in Brighton opgeschrikt door een nachtmerrie van een kind schreeuwend in een telefooncel, met een ander kind dat naar haar toe liep gevolgd door een "zwarte, opbollende massa." Rond dezelfde tijd werd een andere vrouw in Noord-Londen, Lorna Middleton, "verstikkend en hijgend wakker met het gevoel dat de muren instortten." Ver naar het noordwesten van Engeland droomde een oudere man van een reeks schitterend verlichte letters die "A B E R F A N." Hij had geen idee wat het betekende. Om 9.14 uur 's ochtends kreeg Monica McBean, toen aan het werk als secretaresse bij een vliegtuigfabriek, een visioen van een "zwarte berg die beweegt en kinderen die eronder begraven liggen."

Om 9.14 uur was Eryl Mai al op Pantglas Junior School in Aberfan, Wales, voor de laatste dag voor de mid-term vakantie. Om 9.15 uur begon, ver boven het mijndorp, een massa met water verzadigde mijnafval naar beneden te glijden en het stopte niet voordat 110.000 kubieke meter zwarte smurrie de berg af gleeed. Mensen herinnerden zich dat ze een geluid hoorden als van de donder of een laagvliegend vliegtuig toen een lawine als een "donkere glinsterende golf" twee huisjes op zijn weg wegvaagde en de school en de omliggende huizen. Het resultaat was hartverscheurend: 116 kinderen en 28 volwassenen, 144 in totaal, waren omgekomen. De ontwikkelingen volgend op het televisiescherm zag Mrs. Milden een klein jongetje met een lange bos haar en vlakbij een arbeider met een vreemd uitziende hoge pet.

De psychiater Dr. John Barker raakte geïnteresseerd in de ramp nadat hij hoorde dat een overlevende later van angst was gestorven. Hij was lid van de Society for Psychical Research en schreef een boek over wat hij "psychische dood" noemde - wanneer mensen sterven door niet-fysieke oorzaken, zoals angst.

Aangekomen in Aberfan hoorde hij verhalen over voorgevoelens die mensen hadden gehad. Hij nam contact op met Peter Fairley, wetenschapsredacteur van de London Evening Standard en overtuigde hem om een oproep te publiceren voor zulke voorgevoelens.

In de loop van de volgende twee weken ontving hij 76 reacties.

Een andere openbare oproep voor voorgevoelens via The Sun en Thompson's Weekly door het Oxford Institute for Psychophysical Research werd drie dagen na de oproep van Barker gelanceerd. Een oproep die informatie opleverde van nog eens 72 correspondenten. Het News of the World onderzocht ook de kwestie van voorgevoelens. De drie onderzoeken leverden in totaal 200 reacties op.

Barker sloot zestien van de antwoorden uit en volgde de andere in meer detail. In tweeëntwintig gevallen vertelde de persoon die beweerde een voorgevoel te hebben gehad het aan minstens één andere persoon, en soms wel vier, over de gebeurtenis, en in nog eens twee gevallen legden ze hun voorgevoel vooraf schriftelijk vast.

Al deze antwoorden kwamen van mensen die geen band hadden met het gebied en die op enige afstand van Aberfan woonden, meestal in en rond Londen. Zesendertig vonden plaats in de vorm van dromen, terwijl de rest bestond uit wakkere visioenen, het idee van een voorbode, geestelijke ontreddering en zelfs lichamelijke sensaties van verstikking. De droomvoorgevoelens onderscheidden zich door het geven van letterlijke details van de ramp, een levendige kwaliteit te hebben en de dreigende ramp voor te stellen als in het heden van de dromer.

Toen drong het tot Dr. Barker door:

Terwijl ik de brieven analyseerde, realiseerde ik me dat de tijd zeker gekomen was om een halt toe te roepen aan pogingen om voorkennis te bewijzen of te weerleggen.

In plaats daarvan moeten we proberen het te beheersen en te gebruiken om toekomstige rampen te voorkomen.

### ***Het Premonitie Bureau***

In december 1966 nam Barker contact op met Fairley met het plan om een clearinghouse voor voorspellingen op te richten, het Premonitions Bureau dat de Evening Standard zou inschakelen om het grote publiek naar voorspellingen te vragen teneinde toekomstige tragedies zoals in Aberfan te voorkomen. Fairley ging akkoord en gaf Barker twaalf maanden. Het Premonitions Bureau ging in januari 1967 van start en ontving 469 voorgevoelens in het eerste jaar. Een aantal waren dodelijk accuraat.

De eerste was van Alan Hencher. Hij belde het Bureau op 21 maart 1967 om 6 uur 's ochtends en vertelde Barker over een vliegtuigcrash "boven de bergen," met veel doden: "Er zijn honderd drieëntwintig mensen, mogelijk honderdvierentwintig." Op 20 april stortte een Globe Air Bristol Britannia vliegtuig met 130 mensen aan boord neer in een heuvel ten zuiden van Nicosia Airport in Cyprus. De voorpagina van de Evening Standard kopte: "124 doden in lijnvliegtuig". En daarna nog twee bijgekomen overlijdens in het ziekenhuis. Het was Cyprus's ergste vliegtuigongeluk.

Op 23 april 1967 nam Lorna Middleton contact op met Barker: ze had een astronaut gezien die er "versteend, doodsbang" uitzag. Op 24 april stierf de Sovjet kosmonaut Vladimir Komarov toen een defecte parachute ervoor zorgde dat zijn Sojoez-capsule met volle snelheid tegen de grond sloeg. Hencher en Middleton voelden tegen het einde van 1967 opnieuw een ramp opdoemen. van een menigte en een perron, en hij zag de woorden "Charing Cross", een druk station in Londen, op 1 november. Op 5 november ontspoorde de trein van Hastings naar Londen Charing Cross vlakbij het spoorwegdepot in Hither Green, waarbij 49 doden en 78 gewonden vielen. "Eerlijk gezegd verbijstert het me," zei Barker na afloop tegen de Evening News, waar de krant dramatisch aan toevoegde: "Op de een of andere manier, al dromend of wakker, kunnen ze de trein laten ontsporen en kunnen ze de tijdsbarrière doorbreken."

In de lente van 1968 begonnen er berichten binnen te komen bij het Bureau over een andere dreigende tragedie. Middleton schreef: "Er kan nog een moord plaatsvinden. Het kan binnenkort in Amerika zijn", terwijl hij een journalist vertelde dat "het woord moord blijft vallen. Ik kan het niet loskoppelen van Robert Kennedy."

Joan Hope in Canada schreef "Robert Kennedy treedt in de voetsporen van zijn broer". Op 4 juni schreef Middleton opnieuw aan het Bureau: "Weer een moord en weer in Amerika." Op 5 juni schreef Miss C.E. Piddock in Kent in haar dagboek "Janitor will die today" (conciërge zal vandaag sterven), wellicht was "Senator" bedoeld. In de VS schreef Alan Vaughan aan Dr. Stanley Krippner van het Maimonides Medical Center, met de waarschuwing dat "deze droom een voorbode kan zijn van de moord op een derde prominente Amerikaan, iemand die connecties had met John F. Kennedy [...] Zou die andere martelaar Bobby Kennedy kunnen zijn?

Robert F. Kennedy werd dodelijk verwond in een kogelregen in het Ambassador Hotel, Los Angeles, rond middernacht op 5 juni 1968. De volgende dag overleed hij in het ziekenhuis.

Het Premonitions Bureau scoorde opmerkelijke successen en het succes inspireerde Robert Nelson om een soortgelijke operatie in de VS te starten.

Het Central Premonitions Registry - maar er waren donkere wolken aan de horizon.

Op hetzelfde moment als de Cyprus vliegtuigcrash, begon Hencher voorgevoelens te krijgen dat het leven van Barker in gevaar was. Henchers waarschuwingen hielden aan tot in 1968.

Middleton had verontrustende voorgevoelens over Barker. Op 7 februari had ze een visioen van hem - alleen zijn hoofd en schouders - met haar overleden ouders: "Mijn ouders probeerden me iets te vertellen" zei ze. Barker kreeg een hersenbloeding op 18 augustus 1968 en stierf later in het ziekenhuis.

### **"De toekomst bestaat"**

Vóór Barker hadden de SPR-onderzoekers Eleanor Sidgwick, Frederic Myers, H.F. Saltmarsh en Dame Edith Lyttelton, evenals Nobelprijswinnaar Charles Richet, de directeur van het Institut Métapsychique International Eugene Osty, en de schrijver J.B. Priestley allemaal verslagen verzameld van voorgevoelens en geprobeerd er iets zinnigs over te zeggen.



Sidgwick, die met de minste gevallen werkte, bleef het meest sceptisch, maar, werkend met wat meer voorvallen, concludeerde Myers dat "onze opvatting van tijd zijn gebruikelijke betekenis verliest". Lyttelton ontving veel verslagen van voorkennis na een BBC-radio-uitzending in 1934, terwijl ze voorzitter was van de SPR.

De beste gevallen publiceerde ze in 1937. Hoewel ze een oordeel probeerde voor te behouden, gaf ze toe "dat sommige voorspellingen gevallen van duidelijke voorkennis zijn, twijfel ik persoonlijk geen moment aan" en dat "de wereld van de zintuigen dan illusoir is".

Getroffen door de waarachtigheid van het bewijs en de geloofwaardigheid van de getuigen, concludeerde Saltmarsh dat "we moeten toegeven dat de toekomst nu in zekere zin bestaat - op het huidige moment" en "we onze gewone ideeën over de aard van de tijd moeten herzien."

Reeds in 1931 verwoordde Richet het mooi toen hij zei:

"Het zou onvergeeflijk onbezonnen zijn om te beweren, zoals ik stoutmoedig heb gedaan, dat er voorgevoelens zijn, als overvloedige en formele bewijs niet naar voren was gebracht. Dit overvloedige en formele bewijs is, denk ik, gegeven."

Eugene Osty werkte twaalf jaar lang met een groep paranormaal begaafden en was in staat om hen nauwkeurig te ondervragen over hun vermogens, inclusief de manier waarop ze hun gaven vertelden en de manier waarop tijd voor hen werd voorgesteld. M. de Fleuriere zag de tijd symbolisch geprojecteerd "op een halfrond scherm", met het verleden aan de linkerkant, het heden in het midden en de toekomst aan de rechterkant.

Mme Morel leek in de stroom van de tijd te staan en zag het verleden achter zich, het heden aan haar zijde en de toekomst voor zich. "De tijd, evenals de ruimte," concludeerde hij, "is doordringbaar door het vermogen van bovennormale kennis, net alsof Tijd slechts een illusoire creatie van de menselijke geest zou zijn."

Saltmarsh zag ook dat de vragen over tijd die voortkwamen uit de studie van voorkennis noodzakelijkerwijs leidden tot een heroverweging van de mogelijkheid van leven na de dood, hoewel hij niet verder ging dan dat.

Daarnaast kwam hij tot de conclusie dat de toekomst zowel vooraf bepaald is en wat hij "plastisch" noemt." De experimenten gingen door na de sluiting van het oorspronkelijke Premonitions Bureau. De pionier Ingo Swann (1933-2013) leidde het Amerikaanse Profetie Project van november 1989 tot december 1990. De nalatenschap van Ingo Swann heeft dit Profetie Project in 2018 opnieuw gelanceerd.

De website UKPsychics.com beheerde ook een online "Premonitions Registry" van 1999 tot 2005. Dr. Jeffrey Mishlove beheerde ook een voorgevoelens register als een groep met beperkte toegang op Yahoo vanaf 2001, na de Islamitische terroristische aanslagen van 9/11. Er zijn verschillende pogingen gedaan om het oorspronkelijke experiment van Barker na te bootsen, waaronder een groeiende handel in commerciële voorkennis gericht op het voorspellen van markttrends.

Na een jaar gewerkt te hebben aan wat zij noemde "een geheim project voor de overheid van de Verenigde Staten" (Project Star Gate). Waarop de voorzitter van de American Statistical Association en hoogleraar statistiek aan de universiteit van Californië in Davis Jessica Utts, het volgende rapporteerde:

De gegevens ter ondersteuning van precognitie en mogelijk andere verwante fenomenen zijn statistisch vrij sterk en zouden algemeen geaccepteerd worden als het om iets alledaagser zou gaan. Maar toch verwerpen de meeste wetenschappers de mogelijke realiteit van deze vermogens zonder ooit naar de gegevens te kijken!

Na het bestuderen van 35 nieuwe gevallen concludeerde Ian Stevenson dat "echte voorkennis kan voorkomen." Een meta-analyse uit 1989 van 309 onderzoeken naar "toekomst voorspellen" door 62 verschillende onderzoekers waarbij in totaal 50.000 proefpersonen tussen 1935 en 1987 meewerkten concludeerde dat er een "zeer significant voorkennis-effect" was.

Stevenson erkende dat dit "enkele van de meer verborgen verklaringen kan vereisen die onze gebruikelijke opvattingen over oorzakelijkheid en tijd in de war schoppen".

We kunnen nog meer verstoren raken als we kijken naar voorkennis door een onstoffelijk bewustzijn.

### **Het nieuws van morgen**

"Het plan van mijn vader, zoals hij het zelf uitlegde, was om het kantoor van een krant te bezoeken die voor de test geselecteerd was, en daar namen of uitspraken te noteren die zouden kunnen bijdragen aan zijn doel." Het buitengewone was dat de vader in kwestie overleden was en dat de "namen en uitspraken" uit een krant kwamen die nog niet gedrukt was. De Methodistische predikant Rev. Charles Drayton Thomas (1867-1953) begon vanaf 1917 seances bij te wonen met Gladys Osborne Leonard en kwam tot de overtuiging dat hij in contact stond met zijn overleden vader, John Drayton Thomas (overleden in 1903) en zijn zus Etta (overleden in 1920). Thomas' bewijs werd beoordeeld door Eleanor Sidgwick en Thomas, een actief lid van de SPR, paste de toen standaard experimentele protocollen toe met boekproeven en zittingen. Maar het was zijn overleden vader die kwam met een van de meest ingenieuze tests in de herfst van 1919.

Thomas vervolgde: "Door gebruik te maken van een vaardigheid die een lichte mate van voorkennis zou vereisen, stelde hij vervolgens bij benadering de positie vast die deze onderwerpen zouden innemen wanneer het papier werd opgezet en gedrukt." Volgens afspraak zou dit de editie van The Times van de volgende dag zijn en zijn vader zou communiceren via Feda, de "geestenbesturing" van mevrouw Leonard. Thomas zou dan die avond een kopie van het bericht op de SPR zetten, zodat het de volgende ochtend zou worden ontvangen (de post was veel efficiënter in het Londen van het interbellum dan vandaag de dag).

Omdat de krant niet gedrukt was, was er geen mogelijkheid tot fraude door het medium.

Bovendien bevatte de communicatie soms informatie die nog niet bekend was bij Thomas zodat telepatie tussen Thomas en mevrouw Leonard niet kon plaatsvinden. Een goed voorbeeld hiervan werd ontvangen om 11.54 uur op 20 december 1921: "In The Times van morgen, ongeveer halverwege de eerste kolom, staat de naam van een man die zeer onlangs is overleden, over wie jullie het de laatste tijd hebben gehad." Feda voegde eraan toe dat de naam James hier op de een of andere manier mee verbonden was.

Volgens Thomas "had ik het bij mijn weten niet over iemand gehad die onlangs was overleden, noch kon ik aan iemand denken die onlangs was overleden of aan een recente dood die speciaal mijn aandacht had getrokken."

Thomas keerde terug naar Londen, waar hij een aanstelling kreeg bij wat hij "de Missie" noemde. Hier vernam hij de dood van iemand die hij alleen als meneer Ray kende, een lid van deze missie, Thomas had onlangs Mr. Ray bezocht in het ziekenhuis en zijn kansen op herstel besproken met een collega. Hij vroeg zich af of dit misschien de man was. Toen Thomas de volgende dag de voorpagina van The Times doorbladerde, vond hij de naam Ray in een advertentie in de eerste kolom, ongeveer twee centimeter onder de halve vouw.

Het leek een treffer, maar hij kon geen enkele vermelding van de naam James vinden. Het was pas enkele dagen later dat hij ontdekte dat de voornaam van meneer Ray James was geweest - dat had hij nog niet eerder geweten. (het was toen gebruikelijk om mannen alleen bij hun achternaam aan te duiden). Thomas had echter nog een laatste test. De volgende ochtend vroeg hij, zonder het medium het resultaat te vertellen, aan Feda of zijn vader de achternaam of een nauwkeuriger aanuiding daarvan kon geven (namen zijn vaak moeilijk) van de man in het experiment van gisteren, en met name hoeveel letters die had.

Feda herhaalde toen mijn vraag en leek aandachtig te kijken terwijl hij telde. -Eén-twee-drie. Eén-twee-drie, er moeten er meer dan drie zijn. Niemand heeft heeft maar drie letters in zijn naam. Eén-twee-drie-Eén-twee-drie." Dit alles werd heel zachtjes gezegd, alsof het niet de bedoeling was dat ik het hoorde. Ik zei toen: "Heeft hij je het nummer gegeven, Feda?" Ze antwoordde: "Hij komt niet verder dan drie. Hij blijft bij drie. Eén, twee, drie."

Dit was slechts één van de vele soortgelijke succesvolle experimenten. Van de 104 tests telde Thomas 73 successen, 12 onbepaalde en 19 mislukkingen. Thomas was overtuigd: "Het feit van deze voorkennis is zeker. Het is door te veel voorbeelden aangetoond om nog in twijfel te kunnen trekken."

### **De geest die een geest zag**

Geesten zijn zich vaak niet bewust van hun toestand, zoals Martindale's Romeinse soldaten die gewoon voorbij marcheren. Betekent dit dat ze geen bewustzijn hebben, of alleen dat ze zich er niet van bewust zijn dat ze buiten de tijd worden waargenomen?

Via mijn vele contacten hoorde ik onlangs over een ongewoon geval. Na het geven van een lezing over geesten in 2019, werd Ken Smith benaderd door een man met zijn eigen verhaal. Het huis waarin hij en zijn vrouw woonden, een Edwardiaanse woning in Manchester, was behekst. Zijn vrouw had de geest eerst gezien, wat hij had verworpen, totdat hij de geest zelf zag: een kleine jonge vrouw tussen ongeveer 17 tot 20 jaar oud, gekleed in het zwart. Hij zag haar bij de open haard, alsof ze er kolen in legde, met haar rug naar hem toe en hij nam aan dat ze een bediende moest zijn geweest. Ze leek solide en echt, maar verdween na een paar seconden. Ze raakten er allebei aan gewend om haar te zien, hoewel ze haar haar nooit tegelijkertijd zagen. Op een dag "verraste" hij haar toen hij de kamer binnenkwam. Ze draaide zich om en leek hem recht in de ogen te kijken. Hij registreerde haar schok - wit gezicht en wijde ogen - voordat ze verdween. Hij zag haar nooit meer opnieuw.

Dit is niet het enige geval. Rosina Clara Despard's onderzoek naar haar 'spookhuis' duurde meerdere jaren en er waren minstens achttien getuigen bij betrokken. Op een keer probeerde Rosina met de geest te praten. Toen ze de salon binnenkwam op 29 januari 1884:

Ze kwam langs me binnen en liep naar de bank en bleef daar staan. Dus vroeg haar of ik haar kon helpen. Ze bewoog en ik dacht dat ze ging spreken, maar ze slaakte alleen maar een lichte zucht en liep naar de deuren. Net bij de deur sprak ik haar weer aan, maar het leek alsof ze niet in staat was om te spreken.

Rosina probeerde opnieuw met de geest te praten en merkte op dat "ze stopte en het leek alsof ze wilde spreken". Ze merkte ook op dat "ze haar actief vermeed als ze haar probeerde aan te raken." In elk van deze gevallen zien we een verschijning die zich op een typische repetitieve manier gedraagt, alsof ze zich nog steeds in hun tijd bevinden en zich niet bewust zijn van de getuige, maar vervolgens daarmee in contact treedt.

De reactie van verbazing, zo niet werkelijke angst, suggereert zeker bewustzijn, want hoe had ze anders kunnen reageren? Als de geest' in het verleden bestond in relatie tot de waarnemer, dan bestond de waarnemer in de toekomst in relatie tot de 'geest'.

Waar in de tijd zijn ze als ze elkaar zien? Wat dit alleen maar kan betekenen is dat de bewuste verbinding tussen 'geest' en 'getuige' niet plaatsvond in de gewone tijd, of misschien moeten we zeggen binnen de beperkingen van ons begrip van tijd.

Als het bewustzijn de dood kan overleven en als het ware de toekomst in kan gaan, dan kon het niet gefixeerd worden op een bepaald punt in het vorige leven van dat individu. De dienstmeid moet ouder geworden zijn, we weten niet hoeveel jaar, maar omdat we haar niet zien op het moment van overlijden, kunnen we veilig aannemen dat ze leefde ten tijde van de beschreven handelingen, dus het heeft geen zin om haar bewustzijn te zien als gefixeerd op dit punt.

Logischerwijs moeten we dan concluderen dat het verleden nog steeds bestaat, compleet met ons bewustzijn binnen deze voorbije momenten. Bewijs van de zogenaamde "levensherziening" tijdens een NDE ondersteunt dit. Maar op de een of andere manier bestaat ook de toekomst al, met bewustzijn, of anders hadden de Edwardiaanse dienstmeid en de moderne getuige, in haar toekomst, elkaar niet hadden kunnen zien en hierdoor dus bewust bewustzijn aantonen.

### **De Bijna-Toekomst Ervaring**

"Ik kreeg alle details in mijn leven te zien, het leven dat ik al geleefd had", zei Lisa over haar NDE, en voegde eraan toe "en alles wat komen zou als ik naar de aarde zou terugkeren." Niet alleen ervaren mensen die een NDE hebben gehad levensoverzichten, ze hebben ook levensvoorspellingen die hen hun toekomst tonen als ze terugkeren naar het leven.

NDE-onderzoeker Kenneth Ring merkte dit ook op en noemde het de "persoonlijke flashforward". Ring trok ook de logische conclusie dat ze "zeer diepgaande implicaties hebben voor ons begrip van de aard van de tijd".

Er is ook iets speciaals aan deze voorziene toekomst. In 1972 had Tracy T. een NDE nadat hij in coma was geraakt na het optreden van het syndroom van Ryes. Tijdens de ervaring zag hij "de toekomst van mijn leven als ik zou terugkeren." Net als het verledenoverzicht omvatte dit niet alleen een visioen van de gebeurtenissen, maar ook hun emotionele inhoud en betekenis, zelfs hun levensdoel. Het significante kenmerk was echter de plasticiteit van deze toekomst: "Niets was in steen gebeiteld. Bestemd en toch aanwezig, en niet aanwezig."

Ring noemde dit een "voorwaardelijke toekomst." Het is probabilistisch van aard: een soort Schrödingerkat toekomst.

Een voorbeeld hiervan wordt gegeven in een opmerkelijk geval dat werd gedocumenteerd door Raymond Moody. Een persoon had een uittredingservaring waarin hij werd meegenomen naar de plaats waar hij zou sterven - een bed in de verkoevertkamer van het ziekenhuis waar de persoon in kwestie op behandeling wachtte.

Echter, de daaropvolgende mentale angst van de patientt toen hij zich realiseerde dat hij niet in staat zou zijn om zijn vrouw en geadopteerde neefje te helpen, bracht deze entiteit ertoe om hem uit de dood te laten terugkeren, tegen de verwachtingen van de artsen in, waarvan er één opmerkte:

"Wonderen gebeuren nog steeds."

### Geesten buiten de tijd

"Iets trekt mijn aandacht," herinnerde Dr. Bettina Peyton zich toen ze sprak over haar bijna-doodervaring. Het is "fonkelend licht, als een klein juweel", dat haar "hele ervaring bevat, verleden, heden en toekomst, die zich tegelijkertijd afspeelt. Haar bewuste gezichtspunt - haar bewustzijn - was buiten haar eigen tijd en in staat om alles te zien. Ze was niet de enige.

De vijfenvijftigjarige anesthesist aan de University of Texas Health Center, Dr. Gerard Landry, had een conventionele carrière van zevenentwintig jaar in de geneeskunde achter de rug bij een NDE na een hartaanval op 24 maart 1979. Verbaasd dat hij nog steeds bij bewustzijn was, beschreef hij dat hij zich in "een dimensie voorbij de opeenvolgende tijd" bevond waar "verleden, heden en toekomst samengevoegd zijn." Er zijn zoveel meer ervaringen die aangehaald zouden kunnen worden om dit te ondersteunen. Volgens Bruce Greyson beschreef 75% het hiernamaals als buiten de tijd en in een eerder onderzoek beschreven 53% van de OBE's "tijdloosheid".

Er zijn veel verschillende termen gebruikt om het klaarblijkelijke vermogen om in de toekomst te zien te beschrijven zoals helderziendheid, voorkennis, voorgevoel, tweede gezicht en levensvoorspelling. Hoewel de woorden verschillen, blijven de essentiële elementen hetzelfde. Mensen kunnen van alles ervaren, van fysieke en mentale symptomen tot werkelijke visioenen, tijdens dromen of klaarwakker, zelfs als ze klinisch dood zijn, van dingen die nog gaan komen. Als tijd als een pijl is, dan is de toekomst nog niet ontstaan en kan er dus niets over bekend zijn. Ik zou kunnen voorspellen dat ik morgen achter mijn computer zit te schrijven, omdat ik gisteren en vandaag achter mijn computer zat, maar dat is natuurlijk niet hetzelfde.

De inhoud van voorgevoelens is fundamenteel anders dan wat we normaal gesproken zouden voorspellen op basis van acties in het verleden, dat is meestal wat ze in de eerste plaats doet opvallen. We moeten dus opnieuw nadenken over de relatie tussen bewustzijn en de toekomst, en de aard van de toekomst, van de tijd, zelf.

Het lichaam van Irene Kuhn was duidelijk nog steeds op Michigan Boulevard - het hield zich vast aan een lantaarnpaal, maar waar was haar bewustzijn en waar was de toekomst? Als voorgevoelens mogelijk zijn - en we weten dat ze dat zijn omdat we zoveel geverifieerde voorbeelden hebben, niet alleen die van Kuhn - dan moet bewustzijn in staat zijn om onze normale ervaring van ruimte en tijd te overstijgen.

## GETUIGEN, BEWUSTZIJN EN RUIMTETIJD

---

Als we het bewijs van talloze getuigen en het onderzoek van serieuze onderzoekers hebben bekeken vouwen we, Scrooge-achtig, onze armen over elkaar en vertellen we de geesten (de immateriële identiteitsvormen (IFF's) achter alle van de verschijnselen die we hebben bekeken) dat ze het resultaat zijn van indigestie? In observationeel onderzoek is het altijd het probleem dat ons observatievermogen onvolmaakt is. We weten dat, maar toch moeten we ermee werken. Zoals Albert Einstein opmerkte: "Alle kennis van de werkelijkheid begint door ervaring en eindigt daarin."

Het is echter niet alleen een kwestie van bewijs, maar ook van theorie. Dat het bewijsmateriaal in tegenspraak lijkt te zijn met de gangbare fysica is vaak de grootste reden om het af te wijzen, soms zelfs zonder het bewijs überhaupt in overweging te nemen. Maar zoals de natuurkundige Henry Stapp stelt, als we de kwestie van postmortale overleving bekijken:

Een rationele, op wetenschap gebaseerde mening over deze vraag moet gebaseerd zijn op de inhoud en kwaliteit van de empirische gegevens, niet op een veronderstelde onverenigbaarheid van dergelijke fenomenen met ons hedendaagse begrip van de werking van de natuur.

Stapp heeft natuurlijk gelijk, maar als Scrooge zelfs zijn eigen zintuigen niet vertrouwt, dan is het onwaarschijnlijk dat hij het gezonde verstand van anderen wel vertrouwt. Zijn ongeloof in Marleys geest komt voort uit het feit dat geesten niet zouden mogen bestaan. Daarom moet er een andere verklaring gezocht worden, zoals indigestie. Dit betekent dat we ook moeten kijken naar wat het bewijs impliceert voor de dominante modellen van bewustzijn in geest-hersen-afhankelijkheid en de werkelijkheid in het fysisch materialisme, de theorie dat alles een causale afhankelijkheid heeft van, of gereduceerd kan worden tot fysische processen - een mechanisch universum waarin ons gevoel van 'ik' slechts een incidenteel rookwolkje is.

### **Scrooge in de machine: Het probleem van de getuigen**

Scrooge heeft elke stap van ons onderzoek achtervolgd met zijn afwijzing van het bewijs van de zintuigen, maar wat voor bewijs zou Scrooge's indigestie-theorie van verschijningen kunnen weerleggen? Zoals vastgesteld aan het begin is ons doel, als er bewijs is, dat het werkelijk buiten redelijke twijfel bewezen wordt. Net als in het rechtssysteem betekent dit dat we voornamelijk zullen vertrouwen op getuigenverklaringen. De vraag is: wat voor soort getuigenverklaring is geloofwaardig? Dit heeft drie aspecten.

#### *Geloofwaardige getuigen en betrouwbare getuigenissen*

Geloofwaardigheid betekent dat dit iemand is die competent is en die we kunnen geloven op basis van hun reputatie, dat wil zeggen hun daden in het verleden en hun huidige gedrag? Sociale status is een duidelijk startpunt en we hebben getuigenissen gehoord die in dat opzicht zeker geloofwaardig zijn: Harry Martindale zou politieagent worden; Rosina Despard werd vertrouwd door Frederic Myers; Irene Kuhn was een gerespecteerd journaliste; Albert Heim werd een gerenommeerd geoloog; de familie van kapitein Bowyer-Bower waren zeer respectabel; zelfs Scrooge was geloofwaardig.

Hun getuigenis was betrouwbaar, zelfs als het ongelooflijk was, omdat het intern consistent was en, voor zover bekend, consistent in de tijd: wat ze zeiden klopte en was geloofwaardig. Voor alle belangrijke ooggetuigen die we hebben opgeroepen om te getuigen was geen van hen veroordeeld voor een misdrijf en er was geen bewijs van eerdere mentale of psychologische stoornissen noch bewijs van recreatief drugsgebruik ten tijde van het incident. Een andere belangrijke factor is het ontbreken van vooringenomenheid: getuigen, zoals de zojuist genoemden hadden geen agenda. Ja, we hebben geloofwaardige getuigen en betrouwbare getuigenissen.

Door de Scrooge Paradox zijn geloofwaardigheid en betrouwbaarheid niet echt het probleem. Scrooge zou zichzelf ongetwijfeld geloofwaardig en betrouwbaar hebben gevonden, maar toch geloofde hij zichzelf niet. Als Hare Majesteit de Koningin op het televisiejournaal kwam om te vertellen dat ze een communicatie na de dood had gehad van haar overleden echtgenoot Prins Philip, dan zouden we haar waarschijnlijk nog steeds niet geloven. In feite, de koningin beweert dat ze een geest heeft gezien, die van Elizabeth I op Windsor Castle, en haar overleden zus prinses Margaret zei dat ze die ook had gezien. Geloven we hen?

Het probleem met getuigen hangt samen met de waarnemingskwestie: als we iets 'zien', wat vindt er dan eigenlijk plaats? De filosofie van de waarneming biedt twee belangrijke modellen. De eerste, het directe of naïeve realisme, stelt dat het gezichtsvermogen (en de zintuigen in het algemeen) een direct besef verschaffen van de dingen zoals ze werkelijk zijn: "Wat je ziet is wat je krijgt". Dat is in feite onze alledaagse zintuiglijke opvatting. We weten echter dat mensen dingen kunnen zien die er niet zijn (hallucinaties). Er bestaat ook indirect of representatief realisme dat visie een innerlijke, mentale representatie is van wat er "daarbuiten" is: "wat je ziet is wat je denkt dat je ziet". Psycholoog David Ludden noemt dit "virtuele werkelijkheid in je hoofd."

Het geheugen is ook een virtuele simulatie van wat ons in ons leven is overkomen. Als dynamische reconstructie, is het geheugen kwetsbaar voor verandering. Onderzoek heeft aangetoond dat mensen kunnen worden 'geprogrammeerd' om zich dingen anders te herinneren of zelfs om zich dingen te 'herinneren' die niet gebeurd zijn. Wat dit betekent is dat zelfs als een getuige en/of zijn getuigenis 'betrouwbaar' is in juridische termen, het geheugen zelf nog steeds verdacht is. Betekent dit dat een getuige zich dingen kan 'herinneren' die niet zijn gebeurd? Betekent dit dat Scrooge gelijk had?

Als evolutionaire oplossingen om door onze virtuele realiteit te navigeren en vrienden van vijanden te onderscheiden, zijn waarneming en geheugen goed in waar ze voor bedoeld zijn. Op juridisch gebied heeft onderzoek aangetoond dat, onder de juiste omstandigheden, ooggetuigen zich meer dan 90% van de tijd dingen correct kunnen herinneren. In strafprocessen is een ooggetuigenverklaring nog steeds een van de meest overtuigende vormen van bewijs. Zolang we ons bewust zijn van de dynamiek die hierbij komt kijken, kunnen rechters en jury's blijven vertrouwen op getuigen. Maar hoe zit het met Scrooge?

#### *Bevestiging door andere getuigen*

De Scrooge Paradox - "zien is niet geloven" - is de reden waarom we meer dan één getuige moeten gebruiken en meer dan één zaak. En we hebben getuigen en gevallen in overvloed. Voor "Geesten uit het verleden:" met Martindale's Romeinse soldaten werd dit bevestigd door verschillende andere getuigen die hij niet kende en op verschillende tijden; Despard's onderzoek documenteerde ten minste achttien getuigen van de Cheltenham Geest waaronder vier collectieve waarnemingen; en de "Census" van de SPR onthulde vijftien negentig gevallen van collectieve visuele hallucinaties (verschijningen).

Bij "Geesten van het heden:" het ene geval van Capt. Bowyer-Bower waren vijf verschillende personen betrokken; er waren tachtig verslagen uit de eerste hand van verschijningen gezien binnen twaalf uur na de dood in de SPR's "Census" en Vincent's ADC onderzoek ontdekte zevenenvijftig gevallen waarbij meerdere getuigen van crisisverschijningen betrokken waren.

Bij "Geesten van de toekomst:" beschreef ik slechts negen van de zestig voorgevoelens van de ramp in Aberfan die door Barker werden onderzocht, wat op zich slechts een kleine subset was van de 200 voorgevoelens die werden ontvangen door drie verschillende kranten. En dit zijn alleen nog maar de paar gevallen die hier worden gepresenteerd, er zijn veel meer bevestigende voorbeelden.

Scrooge zou kunnen beweren dat dit alleen maar bewijs is van collectieve indigestie, en daarom is het juridische systeem niet de beste methode om wetenschappelijke beweringen te testen. Case histories worden vaak gebruikt om precedenten aan te halen of vast te stellen (de zogenaamde jurisprudentie van gemeen recht) omdat het doel is om van de wet een consistent systeem te maken, maar afzonderlijke gevallen zijn gebrekkig omdat ze niet representatief zijn.

We hebben allemaal wel eens het argument gehoord dat die en die rookte als een schoorsteen en honderd jaar oud werd. Dat is altijd mogelijk, maar een recent onderzoek onder bijna 40.000 mensen toonde aan dat de levensverwachting van rokers gemiddeld dertien jaar lager is dan die van niet-rokers. Zelfs het beste individuele geval dat het voortbestaan van het bewustzijn na de dood bewijst kan slechts een wilde uitzondering zijn, maar als er honderd van zulke gevallen zijn, of duizend, dan verschuift de bewijsbalans ten gunste van het feit.

Bijvoorbeeld, sinds Heim zich in de negentiende eeuw op het onderwerp stortte, zijn NDE's nu uitgebreid bestudeerd. Tweeënveertig studies met meer dan 2500 NDE-gevallen werden gepubliceerd tussen 1975 en 2005. Ondanks verschillen in methodologie waren ze consistent in hun beschrijvingen van de inhoud van de NDE's. Uitgebreid onderzoek in de loop van de tijd is nu in staat om vergelijkbare bevindingen over ADC's, OBE's, sterfbedvisioenen, reïncarnatie (Stevenson verzamelde alleen al 3000 gevallen), enz. met patronen in grote aantallen gevallen te presenteren.

Het gebruik van grote aantallen gevallen betekent ook dat gebrekkige getuigenverklaringen (liegen, fraude en bedrog) op dezelfde manier wordt uitgemiddeld als de uitzonderlijke gevallen en wat we overhouden zijn waarschijnlijkheden. De waarschijnlijkheidsbalans is meestal de laagste vorm van bewijs die vereist is in civiele zaken, maar waar de waarschijnlijkheid hoog is, moet het ook in de categorie "buiten redelijke twijfel" vallen omdat twijfel slechts een vraag is over de waarschijnlijkheid van iets.

#### *Bevestiging van onafhankelijke bronnen*

Dit is de gouden test: kan een zaak aantonen dat de ervaringsdeskundige informatie heeft ontvangen die anders onmogelijk te weten of te raden zou zijn geweest? Een mooi voorbeeld was Miss G.'s correcte identificatie van de donkere jas 'gedragen' door de verschijning van Joseph Kirk, of Miss Z. van Charles Tart die een willekeurig nummer identificeerde terwijl ze een OBE had. Meer dramatische gevallen zijn onder andere Pam Reynolds's terwijl ze klinisch dood was en de informatie die Al Sullivan kreeg over de ziekte en het herstel van de zoon van zijn buurman. Vincent's ADC onderzoek bracht 180 gevallen aan het licht waarin een verschijning van de overledene werd gezien voordat de getuige wist dat die persoon was overleden en nog eens 99 gevallen waarin informatie werd overgebracht die later werd bevestigd. Irene Kuhn's gedetailleerde voorgevoel over de begrafenis van haar man werd bevestigd door de gebeurtenis zelf.



Na Aberfan ontving Barker's Premonitions Bureau waarschuwingen voor het vliegtuigongeluk op Cyprus in 1967, de crash van de Sojoez-capsule, de treinramp in Hither Green, de moord op Robert F. Kennedy en de plotselinge dood van Barker zelf, allemaal bevestigd door de gebeurtenissen die plaatsvonden. Nogmaals, ik heb niet eens alle onderzochte gevallen opgenomen.

Samenvattend kunnen we zeggen dat geloofwaardige getuigen betrouwbare getuigenissen hebben afgelegd. In veel gevallen bevestigd door andere getuigen, die het fenomeen op andere momenten of op hetzelfde moment hadden ervaren. Daarnaast hebben we sterk ondersteunend bewijs van incidenten waarbij informatie werd doorgegeven die, gezien de omstandigheden, niet bekend kon zijn geweest bij de waarnemer. Bovendien hebben we statistische analyses en meta-analyses die patronen laten zien in de menselijke ervaring die wijzen op een echt effect. Dit is niet alleen overtuigend bewijs, maar het sluit ook de alternatieve verklaringen uit zoals opzettelijke fraude, verkeerde waarneming, psychopathologische hallucinatie, telepathie tussen de levenden en omgevingsregistratie als zijnde in staat om alle gevallen te verklaren.

Zelfs Scrooge werd uiteindelijk overtuigd door het bewijs van zijn ogen, makkelijker gemaakt door de religieuze context die geesten en een leven na de dood nodig had om ze in te plaatsen. Volgens sommigen heeft de materialistische wetenschap geen ruimte voor zulke immateriële en autonome intelligenties, waardoor Scrooge gedwongen wordt om de kwestie van de indigestie nog eens opnieuw te overwegen; maar volgens anderen is de wetenschap het materialisme al voorbij.

### **De geest in de machine: Het probleem van bewustzijn**

Voor de reguliere wetenschap is het levende lichaam als een spookhuis. We kunnen de hersenen scannen en uitvinden welke delen gebruikt worden wanneer dit of dat gebeurt, zoals het aan- en uitzetten van lichtschakelaars in 30 East Drive, maar we hebben de eigenaar van het huis nog niet ontmoet - het bewustzijn blijft ongrijpbaar. En als we sterven kunnen de dokters alleen maar constateren dat het licht niet meer werkt.

#### *Geest zonder hersenen*

Om zinvol te zijn moet het voortbestaan van het bewustzijn niet alleen het voortbestaan van het "bewustzijn" betekenen, maar ook het voortbestaan van het ding dat "bewust" is.

Sinds de vroege pogingen met de noodlottige frenologie heeft de geneeskunde geprobeerd psychologisch functioneren te lokaliseren in specifieke gebieden van die grijze massa tussen onze oren, wat de filosoof en cognitiewetenschapper David Chalmers het "makkelijke probleem" van bewustzijn noemde. Hoewel succesvol, heeft de geneeskunde geprobeerd om ons psychologisch functioneren vast te stellen in specifieke gebieden maar hebben we nog steeds niet gevonden waar "ik" vandaan komt, wat Chalmers het "moeilijke probleem" van bewustzijn noemde. Alva Noë, professor in de filosofie, stelde dat "bewustzijn niet in de hersenen plaatsvindt. Daarom zijn we niet in staat geweest om een goede verklaring een goede verklaring te vinden voor de neurale basis."

De nederlaag van het Cartesiaans Dualisme (Descartes' idee van de "geest in de machine") door toedoen van het Verlichtingsmaterialisme (alles machine) heeft geen filosofische ruimte gelaten voor een verstand dat niet het product is van het fysieke.

Maar net zoals Descartes de weg bereidde voor het materialisme door zijn toevlucht tot onbewijsbare spirituele verklaringen uit te sluiten, zo wordt het materialisme uitgedaagd door bewijsmateriaal dat alleen mogelijk is geworden dankzij zowel de wetenschappelijke methode als de vooruitgang in de wetenschap (vooral de geneeskunde).

Mensen worden gezien buiten hun eigen levende lichamen. Mensen worden gezien wanneer ze geen lichamen hebben. Mensen rapporteren bewuste ervaringen wanneer ze klinisch dood zijn zonder meetbare fysiologische activiteit. Die ervaring wordt meestal gerapporteerd als levendiger en betekenisvoller dan gewoon bewustzijn, dus het is geen residuele, nog niet gedetecteerde hersenactiviteit, het eindeffect van de stervende hersenen of door verdovende middelen, die allemaal, voor zover bekend, een verminderd bewustzijn veroorzaken en zeker niet verklaard kunnen worden als een reconstructie van geboorteherinneringen (Carl Sagans bijdrage aan het debat).

Tijdens deze veranderde toestanden (verschijningen, OBE's, NDE's, voorgevoelens, etc.) ziet en hoort de getuige niet in de gewone zin. In extreme omstandigheden (NDE's) moet deze waarneming onafhankelijk van de fysieke zintuigen zijn omdat deze niet beschikbaar zijn, effectief uitgeschakeld in een dood lichaam, en wordt soms ook beschreven op manieren die onmogelijk zijn voor het visuele systeem, zelfs als het operationeel is, zoals 360-graden visie. Als deze perceptie onafhankelijk van de zintuigen functioneert, kan ze geen gebruik maken van de fysieke zintuigen. en dan kan het ook geen gebruik maken van de informatie die normaal gesproken door de zintuigen wordt verwerkt, dat wil zeggen licht en geluid. Bewustzijn kan alleen onder deze omstandigheden bewustzijn 'gebruiken'.

Andere onderzoekers hebben dit ook opgemerkt. Kenneth Ring en Sharon Cooper ondervroegen eenendertig mensen die ernstig slechtziend of blind waren, inclusief blind vanaf de geboorte, die tijdens een bewustzijn buiten het lichaam hadden ervaren tijdens een OBE of een NDE. De meesten van hen beweerden ook te hebben gezien tijdens deze ervaringen, en in sommige gevallen werden hun waarnemingen geverifieerd door anderen. Ring en Cooper noemden dit vermogen "geestelijk zicht". Hetzelfde vermogen moet betrokken zijn bij alle gevallen van buitenzintuiglijke waarneming, of hoe we het ook mogen noemen, van Victoriaanse heren die zichzelf projecteren in de slaapkamers van dames tot overheidsagenten die op afstand geheime Russische faciliteiten (Star Gate) onderzoeken.

Er is nog steeds een standaard neiging, vaak impliciet, om te denken aan buitenzintuiglijke waarneming (ESP), of psi meer in het algemeen, als een soort 'zesde zintuig', zoals er vroeger over werd gedacht, terwijl het bewijs erop wijst dat het helemaal geen 'zintuig' is, maar een kenmerk van bewustzijn, dat wil zeggen van het 'zijn' zelf. Termen als 'geestelijk zicht' houden dit in stand en zijn aantoonbaar theoretisch beperkt, aangezien 'geestelijk zicht' geest-horen en geest-voelen (emoties) omvat, evenzeer als geest-zien. Het psychologische primaat van het zien bij normale mensen heeft geleid tot een psychologisch primaat van het zien in abnormale omstandigheden. Wat het bewijs aantoonbaar is niet dat we een verborgen superkracht hebben, maar dat het bewustzijn superuitgebreid is op een manier die normaal voor ons verborgen is. Dus, al deze verspreide stukjes informatie met het etiket helderziendheid of voorgevoelens, verschijningen of OBE's, zijn onderdelen van een legpuzzel die, als ze samengevoegd worden, een vollediger beeld geven van dit bewustzijn. En wat dit beeld laat zien is een niveau van bewustzijn (of de werkelijke omvang van bewustzijn) dat buiten de fysieke ruimte en tijd opereert, inclusief de fysieke structuur van de hersenen. Het bewijs is er, hoe ongemakkelijk het ook is voor sommige mensen, waaronder ikzelf, om dat toe te geven. We moeten ook niet onmiddellijk denken dat dit beschrevene onmogelijk is. Ontwikkelingen in de wetenschap bieden verschillende modellen die dit schandalige idee kunnen verklaren en accommoderen.

### *Bewustzijn in de wolk*

Het gebrek aan direct bewijs voor bewustzijn als een product van de hersenen laat de vraag open of de hersenen bewustzijn creëren of in zekere zin bewustzijn ontvangen. Al in 1891 ontdekte de filosoof F.C.S Schiller dat "materie niet datgene is wat bewustzijn produceert, maar wat het bewustzijn begrenst en de intensiteit ervan binnen bepaalde grenzen houdt."

De Franse filosoof Henri Bergson nam een soortgelijk standpunt in toen hij stelde dat de geest op een of andere manier het bewustzijn ontvangt en niet herleidbaar was tot materie, en vice versa. Net als Schiller kanaliseren de hersenen voor Bergson de geest in biologisch pragmatische richtingen vooral naar overleven, maar hij zocht ook zijn weg naar een holografische theorie voordat holografie bekend was, door te stellen dat "het deel is het geheel." Bergson werd in zijn denken beïnvloed door de gerapporteerde ervaringen van een levensvoorzicht dat zich voordeed op de rand van de dood. William James suggereerde ook dat we niet alleen moeten denken dat de hersenen een productieve functie hebben, maar ook dat ze een "productieve functie" kunnen hebben, hoewel het ook een "permissieve of transmissieve functie" kan zijn.

Hoewel, zoals James opmerkte, het productiemodel "iets populairder" was, bleef het idee van overdracht onderzocht en bestudeerd worden. De invloedrijke Britse psycholoog Sir Cyril Burt stelde:

Een vergelijking van de specifieke micro-neurale situaties waarin het bewustzijn wel en niet ontstaat, suggereert dat de hersenen niet functioneren als een generator van bewustzijn, maar eerder als een bidirectionele zender en detector; d.w.z., hoewel de activiteit ervan blijkbaar een noodzakelijke voorwaarde is, maar geen voldoende voorwaarde kan zijn voor bewuste ervaring.

Aldous Huxley vond deze theorieën nuttig om zijn ervaringen met psychedelica te begrijpen en vergeleek de hersenen met een "reduceerventiel" voor de "geest in het algemeen". Verder onderzoek op dit gebied heeft de observatie versterkt dat psychedelica het vermogen lijken te hebben om het filteren van het bewustzijn door de hersenen uit te schakelen, wat toegang geeft tot mystieke toestanden en/of hogere dimensies (wat wel of niet hetzelfde kan zijn).

Maar er is nog steeds een scheidslijn tussen drugstoestanden en andere veranderde toestanden. Greyson noemt bijvoorbeeld een geval van LSD-overdosis en een zelfmoordpoging met opioïden waarbij de door drugs veroorzaakte hallucinaties aantoonbaar de fysieke hersenen beïnvloeden maar niet de geest tijdens een NDE.

Elke theorie die het overleven zou kunnen ondersteunen hoeft geen rekening te houden met die dingen die het overleven niet lijken te ondersteunen. Bijvoorbeeld, een vrouw verandert van gedrag door Alzheimer en waar ze eerst kalm en aangenaam was, wordt ze gewelddadig en wanordelijk. Zou dit niet gebeuren gaat het argument op. Maar zelfs als de geest onafhankelijk van de hersenen werkt weten we nog steeds dat de hersenen zeer noodzakelijk zijn voor het fysieke bestaan, anders zouden we ze niet hebben.

Slecht functionerende hersenen als gevolg van ziekte sluit de onafhankelijkheid van de geest niet uit, maar laat eenvoudigweg alleen zien dat de ontvangst van het bewustzijn zodanig kan worden verstoord dat het lijkt alsof we te maken hebben met een ander persoon. We hebben geen inzicht in wat er aan de hand is met betrekking tot dat oorspronkelijke, vóór de ziekte bestaande bewustzijn, daarom zegt de toestand ons weinig, hoewel we er vaak veel uit afleiden.

Zulke theoretische bezwaren gebaseerd op ongelijke gevallen ondermijnen niet het empirische bewijs dat we hebben voor het voortbestaan van bewustzijn na het lichaam (levend en dood).

Het zou zijn als argumenteren dat omdat sinaasappels en appels beide vruchten zijn, en sinaasappels oranje zijn, dat appels niet rood of groen kunnen zijn.

De moderne neurowetenschap gebruikt vaak analogieën met informatietechnologie om de werking van de hersenen uit te leggen. Dat kan ook, maar dan hebben we iets anders nodig dan wat ik het 'vleesbot' model noem. Als de hersenen de ontvanger van de geest zijn, dan kunnen we de geest zien als 'in the cloud', en is bewustzijn als cloud computing, waardoor we een mogelijk model voor bewustzijn kunnen zien dat niet-lokaal is en zich op twee plaatsen tegelijk bevindt (het hier-en-nu en het hier-en-na). Na de permanente falen van het ontvangende instrument, gaat het bewustzijn gewoon verder in de wolk. We zouden dit 'wolkenbewustzijn' noemen, maar we zouden het ook de bewustzijnsdimensie kunnen noemen - we zoeken gewoon naar de beste metafoor om de bewustzijnsdimensie aan onszelf voor te stellen. Het probleem is: waar is de wolk en hoe werkt het?

### **De geest van de machine: Het probleem van de werkelijkheid**

Om een voorbeeld te geven: Kuhns bewustzijn zou kunnen 'zien' en 'horen' in een driedimensionale, kleurrijke, realistische wereld, met tijdsverloop, in haar toekomst, ook al bevonden haar zintuigen - haar oog en oren - zich nog steeds in het lichaam dat de lantaarnpaal in haar heden vasthield. Alleen een bewustzijn dat niet het product van de hersenen is, zou schijnbaar onafhankelijk daarvan kunnen handelen, maar dan moeten we ook toegeven dat het bewustzijn niet langer in ruimte en tijd is zoals we die gewoonlijk ervaren.

Zoals de beschuldiging luidt tegen sommige van onze collega's, schonden we ook "de basiswetten van de natuurkunde, zoals ze nu begrepen worden?" Draaien Newton en Einstein zich om in hun graf? De baan en rotatie van Mercurius was in strijd met Newtons Universele Gravitatiewet, maar ontkenden we daarom het bestaan van Mercurius? Gelukkig niet, want Einsteins Algemene Relativiteitstheorie kon de waargenomen afwijking verklaren. Net zoals Einstein latere interpretaties van de Quantum Mechanica, met zijn "spookachtige actie op afstand" en dubbelende godheden moest accepteren en zoals Einstein ontdekte, schenden zelfs de 'wetten van de natuurkunde' ... de wetten van de natuurkunde. Er is altijd een voortdurende spanning tussen sommige waarneembaarheden en het kader van zogenaamde wetten, die in werkelijkheid slechts wiskundige uitspraken over natuurkundige relaties zijn. Hebben we dan wetten overtreden en wat zou dat betekenen?

De wetenschap had ooit een punt bereikt waarop alles zeker leek met nog maar een klein beetje op te ruimen. In 1878 adviseerde de Duitse natuurkundige Philipp von Jolly een van zijn studenten om niet de natuurkunde in te gaan omdat "op dit gebied bijna alles al ontdekt is, en het enige wat overblijft is het vullen van een paar onbelangrijke gaten."

Die student was Max Planck, die samen met Albert Einstein een revolutie in de natuurkunde teweegbracht aan het begin van de twintigste eeuw: Planck met zijn oplossing voor zwartlichaamstraling in 1900, die het concept van "quanta" introduceerde en, daarop voortbouwend, Einsteins oplossing voor het foto-elektrisch effect in 1905 (vóór zijn Speciale Relativiteitstheorie en later Algemene Relativiteitstheorie), en we werden gekatapulteerd in het konijnenhol van de kwantummechanica.

"Fysische objecten bevinden zich niet in de ruimte," zei Einstein, "maar deze objecten zijn ruimtelijk uitgebreid (als velden). Op deze manier verliest het begrip 'lege ruimte' zijn betekenis [...]. en wordt 'het veld' een onherleidbaar element van de fysische beschrijving, onherleidbaar in dezelfde zin als het begrip materie (deeltjes) in de theorie van Newton." Maar 'het veld' verandert ons begrip van 'materie'.

Tijdens een lezing in Florence zei Planck tegen zijn toehoorders "nu ik het atoom bestudeerd heb, zeg ik u dat er geen materie als zodanig bestaat. Alle materie ontstaat en blijft alleen bestaan door een kracht die de atomaire deeltjes laat vibreren, die ze bij elkaar houdt in het allerkleinste zonnestelsel, het atoom." Sindsdien hebben we dit model herzien: alleen de meting van de positie van het elektron creëert een puntachtig deeltje wat betekent dat ongemeten elektronen meer als golven (of velden), die een elektronen'wolk' rond de atoomkern vormen waarin er een kans is om een elektron te vinden.

De materialiteit van dingen - deze pagina, de ogen die dit lezen enzovoort - zijn meestal lege ruimten - gedefinieerd door waarschijnlijkheden die infinitesimale ballen van quarks in gluonvelden omringen. Dat is zeker niet hoe we de werkelijkheid in de alledaagse wereld ervaren. En de immaterialiteit van geesten en bewustzijn lijkt opeens minder problematisch.

### *Speciale theorie van immaterialiteit*

De hier gepresenteerde observaties laten twee hypothesen toe: 1) dat bewustzijn onafhankelijk is van het fysieke lichaam; en 2) dat bewustzijn schijnbaar kan opereren in een toestand buiten onze alledaagse ervaring van ruimte en tijd. De eerste hypothese overtreedt geen 'wetten' omdat we geen wetten van bewustzijn hebben. Hoewel het onze verwachting tegensprekt dat bewustzijn afhankelijk is van de hersenen, maar het is verklaarbaar als we het alternatieve "reduceerventiel" model gebruiken.

De tweede is niet in tegenspraak met wetten omdat de natuurkunde heeft aangetoond dat onze alledaagse ervaring van ruimte en tijd niet accuraat is. De natuurkunde werkt nu op tenminste één vierdimensionaal begrip van ruimtetijd (Einstein-Minkowski) dat kan worden uitgebreid naar vijf dimensies (Kaluza-Klein), zes dimensies (echte ruimtetijdsymmetrie), tien dimensies (Superstring Theorie), elf dimensies (M-Theorie), of zelfs zesentwintig dimensies (Bosonische String Theorie), in een universum dat beter beschreven kan worden als een vierdimensionale 'membraan' in een hoogdimensionale 'bulk' (brane kosmologie), een multiversum of de potentieel oneindige parallelle universa van de "Vele Werelden Interpretatie" of zelfs de "Vele Interagerende Werelden Theorie"

Zoals de kosmoloog Prof. Bernard Carr heeft opgemerkt, is er genoeg "ruimte voor psi" in de huidige fysica; maar hier zijn we op zoek naar een model van ruimtetijd dat ruimte zou kunnen bieden aan de kijk op bewustzijn en werkelijkheid die in dit artikel naar voren komt. Onder bepaalde voorwaarden kan bewustzijn het vermogen om ruimte en tijd zoals wij die gewoonlijk ervaren te overstijgen, dus behalve een andere plaats voor bewustzijn, hebben we ook een andere tijd nodig, of een ander begrip ervan.

Tegen het einde van zijn leven schreef Einstein het volgende: "Het onderscheid tussen verleden, heden en toekomst is slechts een koppige hardnekkige illusie." Het probleem blijft bestaan: de Britse natuurkundige Paul Davies bekende ook dat "om heel eerlijk te zijn, wetenschappers noch filosofen echt weten wat tijd is of waarom het bestaat.

Sir Arthur Eddington, hoogleraar astronomie in Cambridge, bedacht in 1927 de uitdrukking "de pijl van de tijd", waarmee hij eenvoudigweg bedoelde dat fysische dingen een noodzakelijke en onvermijdelijke richting van verandering hebben van de ene toestand naar de andere en die niet omgekeerd kan worden. Dit is in wezen onze ervaring van tijd.

De fundamentele vergelijkingen van de klassieke natuurkunde (zoals de bewegingswetten van Newton) maken echter geen onderscheid tussen verleden en toekomst, ze zijn omkeerbaar in de tijd, en wat wij het heden noemen "heeft helemaal geen plaats in het tijdelijke van de natuurkunde," volgens de Slowaakse astrofysicus Metod Saniga. Wat de natuurkunde doet is het kwantificeren van punten op de tijdsdimensie - het houdt geen rekening met subjectieve, ervaringsgerichte tijd, de tijd die voortdurend voorwaarts beweegt, de zogenaamde pijl van de tijd.

Zoals Prof. Utts aangaf, na het bestuderen van de onderzoeksgegevens voor haar officiële rapport over Project Star Gate, "Natuurkundigen worstelen op dit moment met het begrip tijd en kunnen niet uitsluiten dat precognitie consistent is met het huidige begrip," en dat "afstand in tijd en ruimte geen belemmering lijken te zijn" - precies de conclusie die ik trok in mijn analyse van Scott's wereldoorlog I helderziendheid experimenten Maar de kwestie van tijd heeft niet alleen te maken met voorkennis, omdat, zoals we gezien hebben, voorkennis van toepassing kan zijn op een reeks zintuiglijke ervaringen die direct door het bewustzijn worden ervaren, niet door de zintuigen. Waar we het hier over hebben niet een of ander vermogen van het bewustzijn is, maar het bewustzijn zelf.

We hebben voorbeelden gezien waarbij een waarnemer in zijn heden een verschijning in zijn verleden ziet, en zelfs waar een verschijning de waarnemer in zijn toekomst ziet, dan moet dit logischerwijs leiden tot de vooronderstelling dat tijd in zijn geheel altijd bestaat, dat wil zeggen, tijd is niet alleen de beweging van fysieke objecten door de ruimte (verandering), maar een ding op zich Dit lijkt contra-intuïtief, maar de moderne natuurkunde kan een dergelijke mogelijkheid ondersteunen.

De wiskundeleraar van Albert Einstein, professor Herman Minkowski, stelde dat het verleden, heden en toekomst 'tegelijk' bestaan in een vierdimensionale ruimtetijd, waarin tijd zelf een dimensie is naast de bekende drie ruimtelijke dimensies. Dit was de basis voor Einsteins relativiteitstheorieën. In tegenstelling tot ons algemeen geaccepteerde idee dat tijd voor iedereen absoluut is, kunnen waarnemers die ten opzichte van elkaar bewegen een andere ervaring hebben van wat er nu gebeurt, dat wil zeggen, hun ervaring van tijd zal anders zijn. Dus een waarnemer die sneller beweegt dan een ander kan als 'heden' ervaren wat voor de ander 'toekomst' is.'

Dit vierdimensionale "blokuniversum" waarin de tijd in één keer bestaat, zou het mogelijk maken voor een externe waarnemer (bijvoorbeeld in een hogere dimensie) verleden, heden en toekomst te kunnen zien, net zoals iemand die een NDE levensoverzicht of levensvoorzicht ervaart, of iemand die een voorgevoel heeft. Maar hoe zou dit mogelijk zijn?

### **Tijdsverstremgeling**

In 1983 toonden Don Page en William Wootters aan hoe het kwantumfenomeen van verstrengeling - waarbij twee deeltjes ogenschijnlijk met elkaar in contact kunnen blijven - kan werken. (plaatselijke verstrengeling) Einsteins beroemde "spooky action at a distance" - kan worden gebruikt om tijd te meten. Ze stelden dat de manier waarop verstrengelde deeltjes evolueren gezien kan worden als een soort klok, die het meten van verandering mogelijk maakt. Een waarnemer binnen het systeem zou deze evolutie kunnen vergelijken met de rest van het systeem, het systeem is het fysieke universum. Door dit te doen, zou de waarnemer in staat zijn om het verstrijken van de tijd te meten als een relatief verschil in verandering tussen twee dingen. Maar een waarnemer buiten het systeem die een externe klok gebruikt om verandering te meten zou geen verandering in de verstrengelde deeltjes zien, wat betekent dat tijd niet bestaat. Dit leidt tot de conclusie dat tijd een emergente eigenschap van kwantumverstrengeling is.

Hoe geniaal ook, omdat het onmogelijk was om een waarnemer buiten het universum te hebben, kon de theorie nooit getest worden. Totdat een team onderzoekers onder leiding van Ekaterina Moreva van het Instituto Nazionale di Ricerca Metrologica (INRIM) in Turijn, Italië, hun eigen universum bouwden om het uit te testen.

Met behulp van twee verstrengelde fotonen in een bedrieglijk eenvoudige opstelling waren de experimentatoren in staat om interne en externe "waarnemers" in hun mini-universum te plaatsen. In de eerste opstelling raakt de interne waarnemer verstrengeld met het systeem door het te meten. In de tweede opstelling blijft de externe waarnemer buiten het systeem en gebruikt een onafhankelijke tijdsmeting. Ze ontdekten dat ze binnen het universum verandering konden meten, terwijl er buiten het universum geen verandering was. Page en Wootters hadden gelijk: tijd is een emergente eigenschap van verstrengeling.

Laten we een metafoor proberen om dit duidelijker te maken. Een rivier lijkt er in zijn geheel te zijn voor een externe waarnemer op voldoende hoogte. Hij kan de bron zien, de tussenpunten en de monding; maar duw hem in de rivier en zijn waarneming verandert dramatisch, plotseling is er stroming (verstrijken van de tijd) en wordt de ervaring van de rivier gereduceerd tot het punt (het heden) waarop de waarnemer erin ronddobbert. Het is slechts een metafoor, maar het geeft ons een tastbaarder idee van tijd als een opkomende eigenschap van verstrengeling binnen een systeem, "tijdsverstrengeling".

#### *Kwantum van overleven*

Als de hersenen de ontvanger van het bewustzijn zijn, dan hebben ze een manier van ontvangen nodig. Descartes stelde de pijnappelklier voor, en hoewel dit idee nog steeds opduikt, heeft modern medisch onderzoek deze theorie grondig verijdeld. In plaats daarvan biedt de kwantumfysica een mogelijkheid voor een mechanisme om geest en materie te overbruggen.

Er is bewijs voor kwantumeffecten in een reeks biologische processen, natuurlijk hebben onderzoekers zich afgevraagd of de hersenfunctie daar ook antwoorden zou kunnen vinden. Er zijn al verschillende theorieën naar voren gekomen. De bekendste is van de Oxford fysicus Sir Roger Penrose en Prof. Stuart Hameroff's verklaring met behulp van kwantumzwaartekracht en trillingen in fractale eiwitstructuren (microtubuli) in neuronen om te beargumenteren dat de microtubuli functioneren als apparaten voor kwantumcomputing. Dit is vooral overtuigend in het licht van recente experimentele bevindingen ten gunste hiervan.

Bij kwantumcomputing bestaan informatiebits (qubits) tegelijkertijd in een 'aan'- en 'uit'-toestand die superpositie wordt genoemd (dit is waar de kat van Schrödinger over gaat: dood en levend zijn totdat waargenomen (gemeten) wordt) en voordat ze verenigd worden in een enkele 'berekening' of 'beslissing'. Penrose en Hameroff beweren dat dit plaatsvindt in de neuronale microtubuli als een 'georkestreerde' ruimtetijd wijziging of 'objectieve reductie' van superpositie. Vandaar dat de theorie bekend staat als Orchestrated Objectieve Reductie (Orch-OR). Hameroff omschreef het als zijnde als een orkest, waarmee hij bedoelde dat samenhangende betekenis (het geluid van de muziek) wordt gecreëerd door vibrerende structuren (het bespelen van de instrumenten), waarbij de beslissing van de musici om wel/niet te spelen de objectieve reductie is.

De kwantumtoestand vertegenwoordigt een informatieproces: zowel het ene als het andere, zoals licht zowel een deeltje als een golf kan zijn, totdat meting een instorting van de golf functie veroorzaakt en het het een of het ander wordt. Door elektromagnetische golven te moduleren (licht, infrarood, radio, enz.) kunnen we informatie coderen; Moeder Natuur lijkt dit te doen met kwantumtoestanden. Dit is de brug' tussen het wolkenbewustzijn en het fysieke lichaam.

Penrose en Hameroff zagen beiden de metafysische implicaties hiervan. Hameroff maakte duidelijk dat "de verbinding met ruimte-tijd geometrie ook de intrigerende mogelijkheid oproept dat Orch-OR bewustzijn los van de hersenen en het lichaam mogelijk maakt, gedistribueerd en verstrikt in "ruimtetijdgeometrie" en dat "kwantuminformatie buiten het lichaam kan bestaan, misschien wel voor onbepaalde tijd, als een ziel.

Wiskundig natuurkundige Henry Stapp heeft ook gewerkt aan kwantumtheorieën over bewustzijn en concludeerde op vergelijkbare wijze dat "kwantuminformatie buiten het lichaam kan bestaan. en ook dat "aspecten van een persoonlijkheid in staat zouden kunnen zijn om de lichamelijke dood te overleven.

Ondersteuning komt uit een ander gebied. Worstelend met het probleem hoe informatie te definiëren in de natuurkunde, stelde prof. David Deutsch, een pionier op het gebied van quantum computing, in Oxford de Constructor Theorie voor. Dit beschrijft een dieper niveau van de natuurkunde dat fundamenteeler is dan deeltjes en golven en ruimtetijd.

Deutsch had gewerkt vanuit de vooronderstelling dat "de kwantumtheorie van computation het geheel van de fysica is", d.w.z. dat het het onderliggende niveau is, maar realiseerde zich dat, hoewel quantum computation elk ander object kan simuleren, inclusief de karakteristieke programma's, het niet kan relateren welk programma met welk object verbonden is, wat een ander niveau van verklaring vereist. De constructortheorie beantwoordt dit door fundamenteeler te zijn, omdat het gaat om de wetten die bepalen wat mogelijk is en wat niet - het is een wet over natuurkundige wetten.

Informatie lijkt abstract, maar alleen een fysiek object kan informatie berekenen en de theorie van informatie werkt binnen de fysica, dan moet het een fysieke grootte hebben, maar fysieke informatie is onafhankelijk van het fysieke object dat het bevat. Neem als voorbeeld het schrijven van dit essay: de woorden worden gevormd in mijn hoofd, via zenuwen overgebracht naar mijn vingers waar ze worden uitgedrukt als kinetische energie die het toetsenbord raakt en wordt opgeslagen als digitale informatie op mijn harde schijf.

Dit wordt dan over het internet verstuurd om opnieuw geconfigureerd te worden als de tekst die je nu leest, een lichtsignaal dat door je ogen wordt ontvangen en door je hersenen wordt geïnterpreteerd met de sensatie van het horen van deze woorden in je hoofd. De informatie heeft biologische en door de mens gemaakte systemen doorkruist en was elektrische, elektromagnetische en kinetische energie op verschillende momenten. Op elk moment in het proces is de informatie iets geweest en verbleef het in iets, maar de twee waren niet afhankelijk - de enige constante in dit proces was de informatie, dus moeten we denken aan de informatie als fundamenteeler zien. Als informatie onafhankelijk is van het systeem, en die informatie bewustzijn is (als kwantum toestanden van qubits) en het systeem het lichaam, dan betekent de dood van het lichaam niet het einde van het bewustzijn.

Als tijd een emergente eigenschap is van kwantumverstrengeling en bewustzijn informatie, uitgedrukt door middel van een kwantumproces of overbrugging, dan hebben we redenen om aan te nemen dat bewustzijn buiten zijn verstrengeling met het fysieke overleeft, en dus buiten de tijd zelf. Dit moet plaatsvinden buiten het vierdimensionale ruimtetijd-blokuniversum (zowel het brein als de brane), maar de fysica heeft voldoende dimensies om het te accommoderen.



## DE GEEST IN DE TIJDMACHINE

---

"Terwijl het absurd is om het bestaan van het onmogelijke te bevestigen, is het nutteloos om de mogelijkheid van het werkelijke te ontkennen. - H.F. Saltmarsh

Als je een lichtstraal door een prisma laat gaan, zie je een rijke regenboog van kleuren waaruit wat we zien bestaat. Dat is mijn benadering hier. Ik heb de lichtstraal van paranormale ervaringen door een prisma gehaald om de verschillende frequenties te onthullen, maar waar sommige onderzoekers misschien alleen het rode of het blauwe bestuderen, heb ik dit hele spectrum willen bestuderen, omdat het hele spectrum ons vertelt wat licht is.

Zoals aan het begin gedefinieerd, betekent 'geest' een immaterieel identiteitsformaat (IIF), het bewuste 'ik', en we hebben er specifiek naar gezocht in de drie categorieën van ervaringstijd. Wat we hebben gevonden is bewijs voor geesten uit het verleden in Martindale's Romeinse soldaten en anderen, en ook in de levensherziening die vaak deel uitmaakt van de NDE, evenals in de enorme hoeveelheid bewijs voor reïncarnatie.

We vonden geesten uit het heden in de vorm van crisisverschijningen en communicatie na de dood, evenals bewijs voor het vermogen tot bewustzijn om het lichaam te verlaten als gevolg van een ongeluk, ziekte of intentie in verschillende omstandigheden die OBE's, NDE's (en werkelijke doodervaringen) worden genoemd, reizen, helderziendheid, etc.

Geesten van de toekomst werden duidelijk in voorgevoelens, bijvoorbeeld toen Irene Kuhn haar eigen 'geest' in de toekomst zag, maar we zagen ook onstoffelijk bewustzijn dat op een punt na de fysieke dood in het verleden, buiten het lichaam, getuige kon zijn van het levensvoorproefje van wat nog moest komen.

Het naar voren gebrachte argument berust niet op één bewijsstuk of één geval, dus als één geval fout wordt bevonden, dan ontspoord dat niet het hele argument. Sterker nog, voor elk overwogen bewijsgebied kunnen vele andere gevallen naar voren gebracht worden als dat nodig is. Zoals aan het begin gezegd, is de hoeveelheid bewijs niet het probleem - het probleem is waarom we het niet geloven.

De getuige was altijd de zwakste schakel in de bewijsketen. Voor zover mogelijk probeerden we de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van de getuige vast te stellen en mogelijke motieven te overwegen. Wanneer een getuige geloofwaardig en betrouwbaar is en geen motieven heeft, dan moeten we hem op zijn woord geloven. Ze kunnen nog steeds zich vergissen, ziek zijn, gedrogeerd zijn of er kan een andere verklaring worden gegeven, zoals telepathie.

Dit is waar meerdere getuigen van dezelfde gebeurtenis van het grootste belang zijn. Als anderszins geloofwaardige, betrouwbare en motiveringsloze getuigen het met elkaar eens zijn, zou het onredelijk zijn om aan te dringen op hun ongelijk.

Zelfs als ze gelijk hebben dat ze iets hebben gezien, kan de verklaring van wat dat iets is nog steeds anders zijn. Gedeelde hallucinatie of groepstelepathie zijn naar voren gebracht, maar zulke verklaringen worden moeilijker vol te houden als er informatie wordt verkregen uit de ervaring die de getuigen anders niet hadden gehad.

Dit hogere niveau van bewijskracht werd ook geëvenaard door het gebruik van statistieken om een grotere mate van representativiteit te bereiken.

Zelfs de beste getuige kan nog steeds een uitzondering zijn die niets bewijst. Daarom gebruiken we ook statistische analyses van soms wel duizenden zaken om de eigenaardigheden op te lossen, waardoor een hoger niveau van waarschijnlijkheid - een niveau van bewijs buiten redelijke twijfel.

Het is al opgemerkt dat het bewijs voor leven na de dood voldoende zou zijn om de zaak in een rechtbank te bewijzen. Een van de eersten die dat deed was auteur John Vyvyan (1908-1975). Schrijvend in 1966 zei hij: "Een jury zou wel eens overtuigd kunnen zijn van een leven na de dood op basis van deze argumenten. Sindsdien hebben onderzoekers bijna zestig jaar aan aanvullend bewijs verzameld op elk gebied dat te maken heeft met het leven na de dood. Als het toen al genoeg was om een jury te overtuigen, hoeveel te meer nu?

Heb ik mezelf overtuigd? Nu ik het 'beste' bewijs op een rijtje heb gezet en de puntjes als het ware met elkaar heb verbonden, denkt de Scrooge in mij misschien nog steeds aan mijn maag, maar de wetenschapper moet het bewijs erkennen, zelfs als het gekoesterde theorieën tegenspreekt. Dit bewijs leidt noodzakelijkerwijs tot de vaststelling dat onze 'geest', het bewustzijn, onafhankelijk kan bestaan van ruimte en tijd, binnen de fundamentele coördinaten van het lichaam. Zo'n boude bewering is al eerder gedaan, maar deze keer hebben we ook gezien dat de moderne natuurkunde een universum heeft onthuld waarin precies zo'n toestand zou kunnen bestaan waar bewustzijn zelf een kwantumproces is en tijd een emergente eigenschap van kwantumverstrengeling of tijdsverstrengeling.

De Britse filosoof Gilbert Ryle bedacht de term "geest in de machine" om het geest-lichaam dualisme samen te vatten dat werd aangehangen door René Descartes, en anderen sindsdien, dat de geest en het lichaam gescheiden zijn. Ryle dacht dat Descartes een categoriefout had gemaakt, maar of hij nu een filosofische fout maakte of niet, we hebben gezien dat er talloze voorbeelden zijn van de geest die onafhankelijk van het lichaam handelt en zelfs onafhankelijk van het lichaam bestaat in geval van werkelijke dood. En dat in die staten, bewustzijn niet alleen buiten het lichaam (ruimte), maar ook buiten de tijd opereert. We realiseren ons dat het fysieke lichaam tijd creëert voor de geest, dat de geest niet alleen in een machine zit, maar in een tijdmachine.